

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOB DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscriși sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și instituțiilor 1000 lei
de onoare 500 ”
particulare 12 luni 360 ”
6 luni 190 ”

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 21
SAMBATA 23 MAI 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

ȘTEFAN DIMITRESCU

„Casa bătrânească”

Traducere și original în poezie

de G. C. NICOLESCU

Problema traducerilor operelor beltristice se poate pune sub două aspecte: unul cultural și altul literar. Din primul punct de vedere, traducerile sunt necesare, fără îndoială. Toți știm ce le datorează oricărei literatură, în epocile de formație în deosebi. Așa se și explică de ce astăzi, în cercetarea literaturii, cunoașterea traducerilor — când? cum? ce? cât? — este un admirabil mijloc de investigație și de caracterizare, atât pentru momente cât și pentru personalități, delimitând, uneori chiar definind, anumite influențe, anumite orizonturi, anumite direcții, altele poate inexplicabile, adeseori foarte rădăcină pentru dreapta interpretare a gusturilor și a operei lor în sine. Nu se poate elimina din considerarea nici faptul că există o lume întreagă de oameni cari nu cunosc limba neamului lor, cărora nu trebuie să li se înlăture cu totul posibilitatea de a cunoaște operele reprezentative străine, de unde reiese împedirea necesitate de a avea astfel de transpuneri în limba noastră, mai ales pentru condițiile de cultură ale burgheziei românești.

Aici intervine însă și cel de al doilea aspect al acestei probleme: cel literar. Fără să se conteste nimic din ceea ce face însemnătatea culturală a traducerilor, ba chiar subînțind-o, trebuie să se releve că se cuvine, totdeauna când este vorba de astfel de lucrări, să se precizeze anumite restricții și să se ia anumite măsuri de prudență. Traducerile trebuiesc făcute de scriitori de talent, cunoscători buni deopotrivă ai limbii noastre și ai celei străine, care, pe deasupra, să aibă și un simț al alegerei. Căci nu orice operă literară poate fi tradusă fără primejdia imitabilă de a nu mai conține nimic esențial din ceea ce-i făcea poezia și prestigiul.

Se ridică, așa dar, foarte legitimă întrebare dacă cel care cunoaște o operă literară în traducere se poate dispensa definitiv de cunoașterea originalului, dacă se bucură el de întregul farmec și-i gustă întreaga frumusețe în forma care de fapt nu este cea pe care i-a dat-o creatorul ei. Este o întrebare care s'a pus de nenumărate ori și aproape totdeauna, cel puțin teoretic, în răspunsurile date, s'a negat valoarea artistică a traducerii, ca echivalent al originalului, deși ea în sine poate fi uneori o foarte izbită realizare literară. Din această cauză se și spune uneori că o traducere întrece originalul, ceea ce este posibil, dar nu că este identică modelului de la care a plecat. Însă, mai totdeauna, această problemă s'a pus și s'a rezolvat pentru versuri, pentru poezie. Teoretic, s'a recunoscut imposibilitatea de a transpune în metrumul lui, cu tot materialul dar și cu tot metafizicul imanent, versul, oricât de mare poet ar fi traducătorul însuși.

Neconținut s'a întemeiat însă această judecată în deosebi pe o concepție simbolistă: poezia are o anumită muzicalitate. Traducerea destramă această unicitate a muzicalității, care exercită o adevărată vrajă, ba care devine câteodată chiar singurul factor determinant al încântării, ca în:

Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon cœur
D'une langueur
Monotone.

Torna dinanzi al mio pensiero talora
Il tuo sembiante, Aspasia...

și în limba transpunerii nu va putea niciodată să o refacă. În această justificare este o încontestabilă justete, dar și o insuficiență care poate fi primejdioasă poziției apărute în momentul când cineva vrea să vadă în literatură ceva mai mult și mai adânc decât sunetul ei, oricât ar fi de încântător. Căci în poezie, fără îndoială, este vorba de o muzi-

(Urmare în pag. 2-a)

EDGAR POE și CHARLES MORGAN

de DAN PETRAȘINCU

O apropiere nu este făcută întotdeauna pentru o asemănare, ci și pentru a stabili un contrast care îți ușurează caracterizarea. În „Edgar Poe, iluminatul”, tocmai acest lucru l-am încercat. Un anumit nivel de preocupări își acordă acest drept — care poate cădea, însă, în arbitrar, dacă înțelegem comanda precăzută. Cultura însăși și posibilitatea de mișcare înălțându-i, se scrie pe un contrapunct de structuri, a căror tulnică e totuși unică.

Una din multele apropieri, cu referințe actuale, adică imediat-moderne, pe care aș fi voit să le fac în această carte, a fost cea dintre Poe și Morgan. Dar ce legătură poate fi între unul și celălalt? Desigur, Poe planează într-un cer superior al creației, iar prin tonchitate, deosebită e totală: fantastic și un frenetic, un prinț al intensității, pe când neo-platonismul Morgan cultiva cadmul, chiar monolonia, discursivitatea, poezia, elevația cu măsură, medie, teoretizată. Totuși, apariția unui scriitor ca Charles Morgan în plină literatură modernă — adică în plin realism, naturalism și psihologism — te îndeamnă la sugestii mai mult decât literare. Fiindcă Charles Morgan și extrage temele din aceleași surse, ale platonismului, care domină întreaga operă a marelui obsedat d.n. Boston. „Arta, iubirea și Moartea”, nu constituie aceste trei cuvinte însuși adaagul operei lui Edgar Poe?

Repet: deosebită stă în intensitatea cu care ele sunt experimentate, și în rezultate. Dar multe din problemele pe care ni le impune creația lui Poe, le regăsim în opera de romanțier a lui Morgan.

Am scris, de exemplu, odată despre romanul Sparkenbroke, că el înfățișează de fapt — pe planul ideologic-literar — drama unui romanțier care ar vrea să-și depășească genul său de expresie. Fiindcă se vrea să realizeze, mereu, Morgan, dacă nu „romanul-poem” — adică o întreprindere de planuri pe care numai marea tradiție spirituatistă engleză i-o facilitează (lucru care se mai întâmplă și la romanțierii germani — ei, cari nu renunță niciodată să fie și niște „gânditori”).

Se simte la Morgan, neconținut tristetea de a nu putea fi poet propriu-zis, tristetea de a trebui să se supună „ingratei condiții” a prozei. Iar eroul său Sparkenbroke, compensează parca această insuficiență a autorului, fiind el un mare poet la Byron, trăind ceoazele experiențe ale Poetului în felul lui Edgar Poe, cu accentul pe Moarte, iubire și Artă.

Este ciudat cum, peste timp sau mode literare, temele acestor esențiale revin la unii creatori, cari par să-și bată joc de felul de a scrie al contemporanilor — de stilul comun al epocii — întorcându-le la izvoare uitate și dându-le o altă expresie, pe înțelesul tuturor. Cine și-ar fi putut închipui că se mai poate scrie un roman ca Fântâna sau Sparkenbroke (aceste terme „medievale”) după ce a existat Balzac, și mai ales Zola, cu întreaga lor pleiadă de decendenți în frunte cu Bourget...? Am putea spune, totuși, că singura concesie pe care fără să vrea o face creatorul din

(Urmare în pag. 3-a)

Naturalismul lui Dostoievski

Prin utilizarea unei metode experimentale în cunoașterea vieții psihice, E. Zola a îndreptat realismul spre forma lui utilitaristă, l-a transformat în naturalism, înțeles cu o „formulă a științei moderne aplicată la literatură”. El fine seama că alături de bruta zdrobită de instincte există la indivizi o personalitate morală, însă principiile pe care le apăra îi interziceau să cadă în excese de psihologism, oprindu-l pe un plan mai mult științific.

Drumul a fost continuat însă de naturalismul cu nuanțe psihologice a lui Dostoievski. Scriitorul rus pătrunde în planul interior pe care se desfășoară drama sufletească a eroilor săi, surprindevă cauzatitatea stărilor psihice duse până la înolnăvire. Lumea exterioară este necesară numai pentru încadrarea personajilor, deoarece acțiunea este foarte restrânsă. Romanul lui are caracter de psihologie explicată integrată în viziunea naturalistă a scriitorului. Inuși spune undeva: „Eu sunt un realist în sensul cel mai înalt, cum s'ar spune, eu reprezentz toate adâncimile sufletului uman”. În altă parte: „Iubesc realismul, un realism atîngând aproape fantasticul. Ceea ce pentru alții este fantasticul, pentru mine constituie esența însăși a realismului”. Merejkowski, în studiul său, spune că Dostoievski procedea în experiențele sale

asupra sufletului omenesc asemenea omului de știință, care de multe ori este realistul unei realități necunoscute. Deopotrivă el creează stări sufletești sau stăruie chimice care nu există în condițiile existente, însă care ar putea exista prin modificarea acestor condițiuni.

Cum se vede, ancorăm în plină problematică naturalistă, apropiată de experiența de chimist a lui Zola. Ceea ce însuși Dostoievski numește realism înalt, nu e decât naturalism. Lumea lui este coborâtă sub linia orizontului, pe un plan subteran existenței noastre, încât oamenii ei nu se încadrează în datele realității terestre. Figurile lui sunt apariții fantastice, purtătoarele unor idei ce încearcă să depășească marginile materiei, sunt apariții bolnave care vor să dărâme zidurile legilor naturii pentru dobândirea libertății totale. Eroii lui sunt momii de căutarea înfinitului. Eliberarea din condiția omenască este un proces elaborat în ordinea conștiinței de liberative, este o problematizare istorioară încât toți sfârșesc prin acceptarea ordinii naturale. Problema supra omului este aceea care apropie opera lui Dostoievski de domeniul religiei: „Dumnezeu m'a chinuit o viață întreagă” spune el.

Naturalismul, ca interiorizare în straturile ultime ale sufletului

ȘTEFAN DIMITRESCU

Tătărine

Observațiile domnului Motru

de OVIDIU DRIMBA

tativă de a produce confuzii, — confuzii rentabile.

1. — „Lucian Blaga vede în datul experienței numai ocazia prin care se desvăluie misterul”.
Oricine a citit o carte de filosofie de a lui Blaga știe că la acesta misterul nu se desvăluie niciodată. Datul experienței nu desvăluie, ci numai semnaleză misterul. În „Cunoașterea luciferică” se găsește expusă teoria și importanța datului pentru punerea unei probleme, o întreagă logică a problemei. Aici sunt analizate toate variantele posibile ale conceptului de mister, un lucru care se face pentru întâia oară în istoria filosofiei, — concept care tocmai la preinși raționaliști plutea în vag. Chiar acel „Ding an sich” kantian, se observă aci, nu e decât una din multele variante posibile ale conceptului de mister.

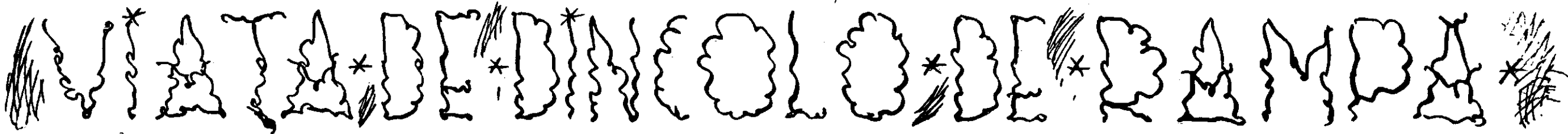
2. — „Teoriile lui L. Bl. sunt exprimate în termeni proprii acestuia, pe care nimeni nu-i va utiliza pe viitor, afară de cazul că va voji cineva să expună teoriile personale ale lui Lucian Blaga”.

Profețiile d-lui Motru au fost, val, anulate înainte chiar ca d-sa să le fi anunțat. Căci termenii proprii acestuia „pe care nimeni nu-i va utiliza”, au fost și sunt des utilizați în proza noastră filosofică. O listă?

(Urmare în pag. 2-a)

ȘTEFAN DIMITRESCU Dealuri dobrogeane

Ce fac directorii de teatre?

PRIMARIA CAPITALEI...
Curios introdusă în catalog dar așa e.

Primăria Capitalei este directorul unui teatru semi-oficial, pe care-l conduce cu o pricepere asemănătoare unui director de teatru partitular.

Adică, într-o singură stagiu Primăria a reușit să creeze piața făcând săli aproape flane.

Primăria intenționează să facă și stagiu de vară, sala Ligii Culturale având planul demonstrabil.

Este, pe deasupra, înconjurată de un buchet de tinerete care îi dă nouă forțe.

N. VLĂDOIANU
Este în epoca romantismului. Până la terminarea repertoriului universal de operă, d. Vlădoianu nu mai gândește la nimic. Are tenor, primadonă, subretă, comic și un noroc care-i face tot așful.

VASILIU BIRLIC
Se anunță că va abandona farșa și va juca numai comedii. Pentru a se transforma probabil în farse.

Fa sa nu poate prinde. D. Birlic nu va da drumul vrăbiei din mână și va juca numai comedii. Succes pe care nu-l cunoaște.

SICA ALEXANDRESCU
face spectacole cu film în săli de cinematograf, cu gândul precis ca odată și odată să scape de ecran și să-și însușească sălile pentru spectacole de teatru.

In același timp se învârteste în jurul teatrului „Comedia” pe care-l vrea numai al său.

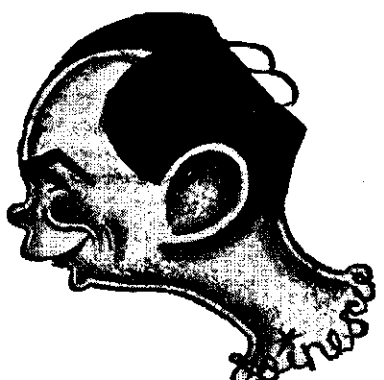
TĂNASE
Se odihnește. Vasilache, după borderourile din București, aduce bani și din provincie.
Și apoi: „Are fată un băiat...” Care și e, probabil va face rețete frumoase pentru bucuria tătărilor. Cărlăuș.

VICTOR ION POPA
Vine ca totdeauna cu nouă și cu experiență de adevărat laborator teatral.

Fecund în fiice clipă, din zi și din noapte, Victor Ion Popa croiază și dă tonul mișcării artistice.

După montarea pieselor „Muscă” și „Hăi-Hăi” — interesante în conținut și prezentare, în cadrul teatrului „Muncă și Lumină” d. Popa schițează planul teatrului de păpuși pe care-l va crea.

Între 15 iunie și 1 iulie va întreprinde o călătorie în Italia pentru strângerea materialului necesar.

TUDOR MUȘATESCU
Caută un teatru nou pentru a juca piese vechi. Așa de vechi încât și nu le mai cunoaște nimănui.

Pentru că ale lui sunt prea cunoscute.

MARIA FILOTTI
Joacă. Joacă mereu. Și la Teatrul din Sărăndar se joacă frumos și curat.

Pe margini de program

„BERLINER KAMMERORCHESTER” LA SIBIU

O orchestră mică și un mare dirijor. Hans von Benda impune prin eleganță, sobrietate, — totuși bogată în nuanțe. Austriitate sensibilă și pură.

Orchestra nu impune prin nuanță — prin marea sonoră —, ci prin calitatea sunetului, prin flexibilitate și omogenitate de interpretare.

Acastă linie desăvârșită clasă (pe linia artei baroc, a „epocii galante” poezie) se menține și în piesele romantice: Ceakowski, Dvorak, — curios, fără a le altera natura. Chiar din conștientă și justa măsură sunt singurele calități valabile oricând.

Și, totdeauna prezentă, eleganța subtilă și sobră — singurul lucru care nu poate să plictisească niciodată, același și vesnic nou.

Concertul pentru oboi-clavecin și orchestră, e o versiune foarte rar auzită a monumentului Concert de violoncel și orchestră în Sol minor, de Haendel.

Și parca e un control al valorii — când ești obișnuit să auzi un lucru într-un anumit aspect, să-l auzi în altă formă mai puțin grandilocventă și impresionantă prin timbrul instrumental. E o mare satisfacție să constatăți că frumusețea rămâne aceeași, făcându-se simțită prin desăvârșirea formei.

OPERA ROMÂNĂ: VASUL FANTONĂ

E momentul să mai vorbim de o calitate a reprezentațiilor scenei noastre lirice: înscenarea. Decorurile, de la „Lăpușneanu” la „Vasul Fantomă”, au atins o calitate rară. Gust, realitate, abilitate tehnică, cadrul excelent pentru plastică ce trebuie să colaboreze cu muzica în efectul Operei. Fie că e vorba de sala Naționalului, fie că e vorba de localul Operei Române, această unică scenă a noastră poate să stea alături cu marile scene europene, din punct de vedere

Credința că d. Sica Alexandrescu a dispărut cedându-și teatrele, s'a dovedit neîntemeiată. D. Sica Alexandrescu este pasărea Phoenix a teatrului românesc.

ETERLE ȘI DINA COCEA
Părăsiți de ceilalți doi își continuă avântul tanar care ne-a dat în iarna asta un teatru pe care-l visam.

Nu vrem să ne interesăm de planurile teatrului Nostru, pentru că dorim să avem surpriza unui repertoriu care să ne plăcă.

PUTU MAXIMILIAN & COMP.
vor juca probabil în piața teatrului Național.

In lipsa unei săli disponibile.

O NOUĂ COMPANIE
Va fi poate aceea a directorilor falimentara, compusa din d-nii Todu Teodorescu, Stănescu-Teodorescu, Georgescu-Aria, George Șoimu, Vlaicu Bănuș, George Ionescu, Exergian și alții cari vor să urmeze calea trasată de nume.

Cu conducerea companiei va fi însărcinat d. Todu Teodorescu, care a lăsat recordul celei mai scute stagiuni: un spectacol.

MUS.

plastic. De calitatea muzicală s'a vorbit în coloanele acestei pagini.

FILARMONICA: GEORGE GEORGESCU ȘI DINU LAPATTI

Una din tendințele principale ale muzicii moderne, în muzică: să i se explice. Pentru a asuma această sarcină pe cultura sau poezia, să i se explice, prin noțiuni, să i se dea imagine, a percepției. La copii — spirite prin excelență concrete, chiar când e vorba de excepții artistice, — apare dorința de a reprezenta imaginii și faptele în muzică. Amatori mai neexperimentați — deci mai puțin obișnuiți cu abstracțiunile, această relație, mai exactă cu această nouă categorie de concret — cer aceleași lucruri: să „vedă” muzica în timp ce o aud.

Dar sunt tipuri de imaginație artistică (mai ales la artiștii mai meritoriali), care tind totdeauna la un sens evocator al muzicii: Ravel, Albeniz, Debussy, Respighi, adeseori, Strauss (ca și Wagner, încă mai mult), caută să dea sugestii, și nu acestea sunt conținute în natura muzicii lor. Mai mult ca la Beethoven, unde muzica urmează procesului psihologic, aici muzica se desăvârșă după o serie de imagini, de obicei chiar dinaintea stabilite.

De aceea de obicei, atât cât nu cunoști „subiectul” și programul lui Strauss, nu se poate ghici de „ce este vorba”. Muzica își poate păstra sensul ei pur muzical, în orice poem de Richard Strauss, și fără titlu.

Pe când în „Grâu sub soare” de M. Jora, sugestia se desprinde limpede din muzică, fără a fi cântată, și „argumentul” piesei apare din strălucirile de topaz ale violonilor și harfei.

Iar un tip de muzică fără nici un fel de sugestii plastice ori literare — și fără alte intenții — este „Concertino” de Dinu Lipatti. Singurul lucru la care ne-a făcut să ne gândim, în afară de emoția pur muzicală, a fost perfecțiunea sonoră a pianistului care a reușit să desprindă cu totul sunetul de instrument și să-l facă să trăiască de o viață fluturătoare și luminoasă, singur.

DORIN SPERANTIA

Cronica muzicală = GONG =

„FILARMONICA” A CĂNTAT PENTRU STUDENȚI

Puternică și magnifică sură de inițiere muzicală, intrând în structura ei plurală incomparabil de bogate și de felurite mijloace de revărsare artistică, o mare orchestră simfonică poate avea în educarea masei, un rol excepțional.

Mari orchestre din atâtea țări au dovedit-o, împlinind rolul de factor cultural de primul ordin în mediul lor și asigurând multiple consecințe fericite în mediul lor.

Înțelegerea vie, adevărată, născută în jurul lor prin însăși activitatea susținută, creează adesea cea atmosferă prielnică, acest teren fecund, care minună a ambianță în care muzica se desvârșă în toate direcțiile, își trăiește o viață intensă și rodnică, în adevăratul ei element.

Sîmularea ce deurge străbătute de la compozitor, care își simte înțeleptă îndemnul creator, până la cel din urmă ascultător, care își deslușește o nouă lumină în conștiință, noui orizonturi de gândire și de v. brație suntească.

„Filarmonica” română prezintă de sigur, admirabil infapturi, dar mai ales o forță latentă care nu așteaptă decât prilejul de deflita libertate de inițiativă și în condițiile propice desfășurării și cooperare a marilor ei resurse.

Până astăzi, n'a fost destul de norocoasă. I-au lipsit elemente primordiale unei activități pe deplin rodnică. În primul rând, timpul. Apoi, posibilitatea de concentrare în muncă. La sfârșit, chiar o parte din utilajul tehnic. Și, totul, impus de situația al cărei sfârșit va fi o adevărată

eliberare și o mare binefacere pentru cultura țării, de a trebui să îndeplinească în același timp două funcțiuni.

Risipirea, fărâmițarea de puteri, impusă de cele două masive oficii, careia trebuie în permanență să-i facă față, fiind orchestră de operă, cu toată poara ce înseamnă o întreagă stagiu lirică și orchestră simfonică specializată, n'a reușit totuși să desirane vrednicia artiștilor dela „Filarmonica” și o prețel unor străduniri intrădevăr eroice, care la unii din muziceni ating sacrificiul, s'a realizat neconținut un maximum.

Un maximum care din nefericire nu a putut cuprinde până acum și o veritabilă campanie de educare muzicală populară.

De aceea, un prim concert simfonic oferit studenților, a fost o rază de bucurie nouă pentru tineretul avid de cultură și frumos și mai cu seamă o speranță de viitor pe care poate că în curând o soartă mai bună a „Filarmonei” le va trece, dela semnificația mai mult simbolică la unu fapt izolat, la realizări de largă continuitate și repercușuni excepționale. Publicul de mâine, spiritualitatea de mâine, trebuie să-și găsească pregătirea ce li se datorează.

Nici o strădanie nu va fi de prisos pentru dezvoltarea fiicării din forurile culturii românești, până la înflorirea totală, până la îndeplinirea totală a marelui misiuni ce trebuie să le revină.

Gestul „Filarmonei” este o mare promisiune pentru zilele de mâine.

Ajutorul de care are nevoie „Filarmonica” pentru a-și desfășura întreaga activitate în sensul marilor ei posibilități, urmând un singur sfârșit, devenind exclusiv o orchestră simfonică, trebuie să vină cât mai neîntârziat.

Rezultatele, suntem siguri, vor întrece toate așteptările.

ROMEO ALEXANDRESCU

GEORGE VRACA

Când vom putea să vestim prezentarea pieselor încă ne jucate în Capitală, pe o scenă de stat?

Recitat zilele trecute, nestinșherit de aplauze, cu sacerdotala solemnitate „Scrisoarea III-a. Rostind sub catapeteasma Teatrului Național, într-o zi de sărbătoare și de mândrie, numele lui Eminescu, George Vraca a știut să trezească dintru început orgoliul auditorilor săi.

De la înălțimea acestui orgoliu, am ascultat apoi muzica versului eminescian pe cele mai grave și pe cele mai înalte portative ale unui glas fără seamăn în teatrul românesc.

George Vraca a fost Duminică dimineața — prin noblețea artei sale — egal cu Eminescu. Nu l-a trădat nici o clipă.

Nici măcar sub potopul ovajilor.

O LECȚIE

de teatru ne-a dat, în cadrul a celuișag matineu duminical, d-nc Sorana Toța. Jucând într-o piesă, în care tiradele declamatorii și simptomele dramatice sunt adevărate creații ca să ispitească și să exalte până la paroxism sensibilitatea actorilor și a publicului, d-na Sorana Toța s'a ferit de toate cursule.

Creația d-sale din „Se face ziua” va rămâne deaceia valabilă în orice climat s'ar juca piesa.

OPERA DRAMATICA

a poetului și filozofului Lucian Blaga a fost respinsă de curând și este acum — adunată în două volume — la îndemâna cititorilor.

Și până la Teatrul Visat de domnia-sa, care să repete experiența lui Antoine, și să joace pe marii autori refuzați, noi vom încerca în cadrul asociației „Prietenii Teatrului” să adunăm cât mai mult public în sala de teatru unde autorii dramatici vor fi invitați să facă singuri sau cu ajutorul unor actori, prima lectură a textelor destinate scenei.

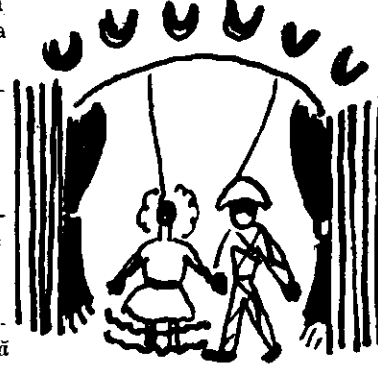
S. D.

Când vom putea să vestim prezentarea pieselor încă ne jucate în Capitală, pe o scenă de stat?

TEATRUL „CITIT”

face obiectul unui comentariu deosebit de interesant pe care d. N. Carandino îl semnează în „Rampa”.

Referindu-se la acele așa numite „lecturi publice” făcute de autorii dramatici, fie în fața membrilor unui comitet, fie în fața unor confrăți de literatură, d. Carandino denunță opacitatea și ostilitatea acestor ascultători al

cărora verdict este, de cele mai multe ori, infirmat de judecata spectatorilor.

Drumul acesta de la text la spectacol, se vedește astfel stingerit mai cu seamă de cei cari s'ar cuveni să-l înlesnească.

Iată pentru ce suntem de acord cu d. Carandino că soarta unei opere de teatru trebuie să cunoască și instanța de apel a recursului direct la public.

Și până la Teatrul Visat de domnia-sa, care să repete experiența lui Antoine, și să joace pe marii autori refuzați, noi vom încerca în cadrul asociației „Prietenii Teatrului” să adunăm cât mai mult public în sala de teatru unde autorii dramatici vor fi invitați să facă singuri sau cu ajutorul unor actori, prima lectură a textelor destinate scenei.

S. D.

Observațiile d-lui Motru

(Urmare din pagina 1-a)

Abisal, matrice stilistica, categorii abisale, spațiul moritic, orizontul misterului, stihia-lui, transcendentul care coboară, cenzura, frâna transcendentă, organicul (în sens de categorie stilistică), sofianicul, (în același sens) sau năzuința formativă, nisus formativus, termeni pe care din biologie i-a introdus în filosofia culturii, la noi pentru întâia oară, lăta o mică listă desilusionantă de care d. Motru trebuie să țină seamă.

3. — „L. Bl.” privește cu indiferență dacă nu chiar cu dispreț la rezultatele științelor speciale... privește cu dispreț spre științele pozitive și spre raționalism.

Hotărât, d. Motru n'a ceit pe Blaga deși îi critica, căci unde ar fi putut afla acest dispreț, pentru rezultatele științelor speciale (pe care Blaga mereu le discută și le analizează la curs și seminar) — și raționalism? Un dispreț cel mult față de scientism, adică față de concepția care pretinde să poată obține, prin mijloacele științelor pozitive o poziție absolută, și caută să reducă filosofia la știință, — dar dispreț pentru rezultatele științelor și raționalism? În „Eonul dogmatic”, în „Cunoașterea luciferică” și chiar în „Diferențialele divine” se propune pentru rezultatele ultime ale filosofiei și chiar științei, pentru anumite probleme ce nu pot fi rezolvate pe altă cale, și numai după epuizarea tuturor celorlalte posibilități raționale, — se propune posibilitatea de a-

similare în filosofie a antinomiei. De astfel, raționalism ce-și depășește anumite funcțiuni, de antinomie se face uz până și în fizica actuală, în optică, ipoteza undulației și ipoteza corpusculară a luminii, — și se cunoșc considerabile ce le are în acest sens un savant de talia lui Louis Broglie.

4. — „misticismul lui L. Bl.” operele lui cu „fondul lor de misticism”, — o altă obiecție pentru infirmarea căreia trimitem la „Religie și spirit”, ultima lui carte care tocmai, prin tema ei, era mai susceptibilă de misticism, și care totuși a fost acuzată („Gândirea”) tocmai de un exces de raționalism. Scepticismul lui Lucian Blaga e egal față de pretențiile exagerate ale raționalismului (L. Bl. e pentru o expansiune metodologică maxină, reclamând pentru fiecare domeniu anumite metode de cunoaștere care îi sunt mai proprii) cât și de acelea ale misticismului (el apără autonomia filosofiei atât față de știință cât și față de misticism ori poezie. Iar faptul că L. Bl. e și poet nu îndreptățește afirmația că „el așteaptă ascensiunea spiritului omeneș pe aripile metafizei”. „Geneza metafizei” explică în câte-va sute de pagini ceea ce noi nu putem aici în câteva cuvinte.

5. — „Punctul de vedere adoptat în soluționarea problemei cunoașterii duce, cum și este de așteptat, pe L. Bl. la teorii foarte riscate asupra valorilor morale”.

Întrebăm: unde vorbește Lucian Blaga o singură dată despre valorile morale!!!
Atât
6. — „în afară de etichetarea scrierilor lui L. Bl. care apar sub forma de trioglit, dar care prin fondul lor de misticism, sunt protivnice oricărei sistematizării logice”. Dacă remarcă această vrea să fie o învinuire, atunci cităm din aceeași pagină rândurile d-lui Motru: „Valoarea însă a unei gândiri filosofice nu stă în forma ei sistematizată” apoi „spontaneitatea gândirii filosofice constă în originalitatea ei proprie iar nu în forma în care este prezentată”. Iar dacă remarcă nu vizează valoarea ci unitatea sistematică, — odată ce afirmația preținsului fond de misticism e doar, după cum am arătat, o fantezie, atunci această unitate sistematică rămâne evidentă prin ea însăși.

7. — „L. Bl. își alege pentru gândirea sa un stil propriu și propune teorii fără să țină seamă dacă ele se încadrează sau nu în linia tradiției filosofice”. Oare d. Motru va fi sesizat, când a scris aceasta, că în loc de o învinuire i-a adus lui Lucia Blaga cel mai frumos elogi ce i se putea aduce? Dar (și asta e oare o consecvență?) își amintește d. Motru că, înainte cu câțiva ani susținea la Academie tocmai contrariul, — că Lucian Blaga nu aduce nimic nou?

Primele lecții de obiectivitate critică și de probitate științifică le-am învățat tocmai de la d. Rădulescu Motru, — de aceea acum a trebuit să-i infirmăm categoric obiecțiile d-sale bazate pe o evidentă lipsă de obiectivitate.

OVIDIU DRIMBA

Traducere și original în poezie

(Urmare din pag. 1-a)

Ținând seama de aceste lucruri, să nu se alunece însă pe alt povârniș și astfel să se cadă în ispită pe care o oferă reactualizarea specificului național, în argumentarea protivnică traducerilor. Expresive în discuție mai sus reprezintă, în chip evident, un anumit fel, original și propriu, de a vedea lumea sau numai fenomenele pe care le caracterizează. Aceste viziuni noi și oarecum unice față de restul limbilor n'ar putea fi realizate în forme stilistice dacă s'ar recurge la noțiunile obișnuite, generale, pe care le închid cuvintele. De aceea, lor le corespund nu alții noțiuni, cât cele mai adesea imagini, chiar dacă par a avea un conținut pur intelectual. Dacă deci ele sunt intraductibile nu este pentru că în limbile celtice lipsește anume cuvintele — cele mai adesea chiar există — dar pentru că din transpunerea servilă, națională, rezultă sau o expresie fără sens (cum este în cazul expresiei franceze curente: la lutte fait rage), pentru că nu se mai pretează procesului receptiv care facea din ea o imagine, sau una căreia îi corespunde o altă imagine. Nemaicorezpondând acestui chip de a privi lumea și viața — în înțelesul cel mai larg — imaginea nu se mai naște și

cuvântul sau expresia nu mai pot evoca aceleași elemente ca în original. Rămâne deci fără ecou, fără pregnanță și fără efect, iar momentul respectiv inferior celui pe care încearcă să-l reprezinte.

Asemenea expresii tipice însă, oricât de multe exemple s'ar putea aduce, rămân tot disparate în oceanul de cuvinte al vorbirii curente, unde, cele mai adesea, întrebunțarea repetată a tocit valoarea de imagine pe care ar putea să o trezească fiecare cuvânt. Se înțelege așa dar că problema acestei intraductibilități și a acestei „trădării” se pune mai frecvent și mai acut decât în vorbirea curentă în literatură. În poezie mai ales, cuvântul încețoșă de o mai fi purtătorul unei noțiuni fixe, asupra căreia consensul general s'a fie dinainte stabil. Creatorul este poet cu adevărat dacă contribuie să dea cuvintelor o valoare noțională, și prin aceasta și expresivă, care să depășească pe cea obișnuită în vorbirea de toate zilele, conținând posibilități de sensuri multiple, noi și neașteptate. Cuvântul capătă astfel aici o valoare magică, pe care altfel nu o are. Găsim în el nu numai noul și neașteptatul chip de a privi fenomene, până atunci văzute

și înfățișate altfel, dar și muzica nouă care izvorăște din aceste neașteptate împerecheri care nu sunt numai formale. Cuvintele deci, în poezie, trebuie să devină oarecum imagini și imagina, după cum s'a văzut și când se discuta despre funcția ei în vorbirea zilnică, este un organism viu, unitar și intangibil în viața lui.

De aceea și se poate afla un echivalent mai mult sau mai puțin potrivit, dar nu poate fi transpus, căci este unic în alcătuirea ei, cu sonoritate externă, cu virtualitatea de sensuri noi, cu muzica lui lăuntrică, pentru ceea ce vrea să reprezinte. Atunci când suntem în fața unei adevărate opere de artă literară, fiecare detaliu nu poate fi altfel făcut pregnant decât printr-o singură imagine din universul de imagini ce pot fi concepute.

Faptul că poezia este intraductibilă nu se leagă, prin urmare, de problema oarecum raționalistă a specificului național, sub orice formă s'ar pune ea, nici ne izvorăște numai din muzicalitatea externă, așa cum credeau simbolistii, ci se datorește misterului care hotărăște ca o operă de artă să existe numai într-o singură formă, neschimbătoare și, ca ideile lui Platon, unică, destrămându-se în momentul în care încercăm să-i aflăm echivalentul în altă așezare a cuvintelor, eventual cu alte cuvinte, chiar în aceeași limbă, cu atât mai mult în altă limbă. Poezia nu se ține decât prin magia care a creat-o. Ea nu poate fi niciodată nici izolată, nici definită în elementele

ei componente: înțeles, muzică lăuntrică, sonoritate externă, orânduire a cuvintelor. Ori ce încercare în această direcție o risipește: ai impresia că ai prins misterul și, de fapt, nu mai ai decât floarea uscată a poeziei.

Este interesant că unul din poeții de seama actuali ai noștri, d. Ion Pillat, care pe lângă necontestatele merite literare are și o rară conștiință de ceea ce este realmente fenomenul literar, ei însuși harnic și priceput traducător de versuri, în prefața unui volum de asemenea transpuneri, recunoaște că nu poate fi vorba de a reda originalul, ci „de a încerca puterile plastice și posibilitățile muzicale ale graiului și versului românesc”. Ele sunt „un exercițiu de echivalențe poetice”. Și d-na nădăduiește „inițiative asemănătoare, fericite pentru mlađierele expresiei și îmbogățirea versului românesc”.

Intr'adevăr, nimic mai drept decât cele spuse. S'a dus de mult vremea când „ideea” unei poezii sau „subiectul” ei erau scotite fundamentale. Mai ales atâtea timp cât poezia avea un caracter epic — uneori, la începutul secolului al XIX-lea, chiar lirica păstra nuanța epică în construcția și în mijloacele de expresie — această concepție a dominat, lăsând pe mulți să se înșele asupra poeziei, reducând-o la elemente raționaliste și făcând forțea legitimă orice traducere. Pe măsură ce s'a înaintat în secolul trecut până în zilele noastre, din ce în ce mai mult poezia s'a depărtat

în mod hotărât de structura ei epică, ajungându-se la o concepție despre ea în care cuvântul și zăsunetul lăuntric nedefinind cupăta însemnătatea de căpetenie. Factorii intelectuali au fost trecuți pe planul secundar, poezia a încetat de a mai fi desvoltarea unor „idei”, îmbrăcând scheletul unui „subiect”. În acest moment, ea a devenit intraductibilă. Acum știm bine că posedând elementele raționaliste suntem departe de „înțelegerea” reală, căci „ideile”, sensurile și „subiectul” însuși sunt atât de integrant legate de formele expresive, încât suntem ispitite să spunem câteodată că izvorăște din ele.

În concluzie deci, nimic mai inutil, din punctul de vedere al autorului străin și al cititorului nostru, decât traducerea în versuri. Ele nu sunt niciodată fidele, identice. Sau sunt neizbutite — și atunci n'au valoare; sau sunt izbutite — și atunci sunt altceva decât originalul. Trebuiesc astfel de încercări atunci cu totul repudiate? Nicidecum! Scopul și utilitatea lor însă pot fi cu totul altele decât cele imaginare. Nici pe Valéry, nici pe Mallarmé, nici pe Baudelaire, nici pe Hugo, nici pe Goethe, nici pe atâți alții nu-i vom avea niciodată în tot ceea ce cuprinde poezia lor, din traduceri. Poezii noștri din aceste încercări truicene, pot scoate mari folosuri atât pentru arta lor poetică, cât și pentru îmbogățirea limbii noastre cu noi valori expresive.

G. C. NICOLESCU

Edgar Poe și Charles Morgan

(Urmare din pag. 1-a)

Morgan... vremii noastre, stă tocmai în această „insuficiență” poetică din structura sa intimă. El încearcă să realizeze „realist” teme care cer o forță de transfigurare poetică. De aceea proza lui Charles Morgan e atât de „transparentă”, de o moliciune și de o muzicalitate pe care le întâlnim numai la cei ce știu să scrie poeme în proză fără să cadă în banalități lirice. Romanele sale sunt de fapt niște poeme în proză, cu acțiune și tehnică de roman modern, adică realist, păstrând toate condițiile de psihologie, de culoare, de caracter.

Dar nu numai probleme tehnice ne propun spre discuție romanele lui Morgan, ci și altele de ordin spiritual. Ca este Sparkenbroke, (ca și Alisav, într'alt fel) decât un sfânt rătăcit, un geniu care, în căutarea absolutului, își dă seama că tot ceace face călătoria lui de „geniu” nu e decât minciună, eroare, orgoliu omenesc? Iată și drama personalității lui Edgar Poe, cu o orientare mistică diferită însă, dramă care poate fi pusă alături de cea a unui Gogol (care arde manuscrisul „Sufletelor moarte” la sfârșitul vieții) a unui Tolstoi, care renunță la artă pentru o religie foarte personală, a unui Dostoievski, a unui Șestov...

Această „incompatibilitate umană” a celor înzestrați cu duh creator, cari — atingând culmile Artei — coboară totuși în trag. cul realității, în iubire, și apoi prin Moarte — este permanentă la Poe, ca și la Sparkenbroke — la acesta din urmă fără intensitatea fantasticalului... Fără să fizăm paradoxul, putem afirma că Poe e mai... modern decât Sparkenbroke — și asta fiindcă eroiul tip al operii sale duce mai departe, până la ultimele ei consecințe, drama. Omul lui e mai modern — mai aproape de noi, deci — tocmai prin stridența sa, prin absolutul poziției sale. Creatorul

care l-a conceput a atins rețeaua superioară, din aceea hotărâtoare pentru „veșnicia” unei opere. Morgan e poate mai în spirital realității platoniciene, prin calmul său, prin largă perspectivă a stării sale de concepție, dar cunoașterea terec lui alunecă de multe ori într'o cunoaștere de ordin cultural, intelectual — de aici o plecare spre teoretizare, spre divagație „filosofică”. Li lipsește lui Morgan acel iureș frenetic al contrastelor — atât de acru la moderni — dintre experiența materiei și cea a spiritului. Sciziunea absolută care ne domină pe noi toți, modernii, și care la Poe atinge halucinația, fantasticalul, cutremurul conștiinței, la Morgan e îndulcită în meandrelor teoretizării — care de fapt ascunde o structură medie, o creație de a două mâini. Iată de ce „mitizarea” lui Charles Morgan, în unele adevăruri permanente, pare palidă, ezitând într'o lume fără contururi precise, „poetică”. La Poe, incertitudinea este strălucitoare, trasată puternic, fără compromisuri de formă. Clar-viziunea lui e atât de superioară, încât nu permite nici regiunilor fără contur să se scalde în vag; porunca duhului său creator e aspră, neinduplecată; ea scoate nuanța la suprafață, din adâncimile cari unui creator mijlociu i s'ar părea insondabile, și face cristal din ea, sau lege dură, cu o singură interpretare posibilă. Acolo unde un „poet” mijlociu ar lăsa sugestia, imponderabilul, el creșează cu cutitul intuiției, scoțând la iveală linii și forme geometrice, exact după chipul și asemănarea realității...

Morgan, însă, teoretizează. Și în loc de un sentiment al pătrunderii în adânc, plămăm într'un dulce tărâm de subtilități intelectuale, în care impreciziunile deschid ferestre timide, spre „lumina inefabilă” a adevărilor ultime...

DAN PETRAȘINCU

DIREPTATE

S'au adunat arcașii domnești lângă Suceava
La locul zis Zurbășii, (Așa fost-au poruncă);
Ci azi drept'osândă de cătră Domn s'aruncă
Pre cap de neprietin ce Țării fost-au pleava.

Den proști se ardicase nevrednicul. Den glod
Culesu-l-au cu milă și l-au băgat în pâne
Măria Sa. Ci când au fost puternic, o înemă de căne
Au dovedit să aive, — ce-au jăcmănit norod.

Și-au răs de dreptate, de cinste și de lege:

Au tălhărit averea boierilor de viță

Și'n așternut cu sila pătruns-au la Domniță: —

Ce oblicind Voivodul, — au poruncit să-l lege.

AL. PALEOLOGU

Cântecul florilor de liliac

— Flori, ca zorii, mov-albastre,
Ce-ați adus voi din grădină?
— Am adus tăceri și hăstare 'n
Clopotei uzi, de lumină.

— Flori de liliac, suave,
Ce-ați lăsat în rădăcină?
— Am lăsat dorinți bolnave
Firișoarelor de tină...

— Flori ca zorii, mov-albastre,
Oaspeți așteptați să vină?
— Așteptăm: Un vis de astre
Și, din câmpuri, o albină.

— Flori de liliac, suave,
Ce dureri din voi suspină?
— Amintiri din lut, grozave,
Plâng în fie-că stamină...

— Flori ca zorii, mov-albastre,
Iată sufletul drept cină,
Jertfă flămânzării voastre
Pân'la trecerea deplină.

ȘTEFAN STĂNESCU

INFLUENȚE GERMANICE în LITERATURA ROMÂNĂ

POPOARELE

nu se juxtapun ca pe hârțile geografice. Frontierele, în afară de faptul că nu sunt definitive, nici nu sunt cordoane de izolare între neam și neam. Din punct de vedere istoric, deosebitele state sunt câmpuri de forțe vii și în perpetuă priză de contact întreolaltă. Nu se mai întâmplă nimic important în regiunile australe fără să nu se înregistreze vreun efect în cele boreale, și nu se mai poate petrece nimic ascuns în vreo lungitudine și latitudine a globului nostru pământesc, fără a se vădi mai curând sau mai târziu. Deci nu numai vecinătățile determină jocurile dinamice ale statelor.

Ce sunt vecinătățile la urma urmelor??

Inseamnă ele că, odată ce suntem fixați, cu voia destinului, în spațiul carpato-balcanic, nu mai putem participa la bunurile materiale și spirituale ale altor spații? Dară noi suntem mai vecini cu neamurile occidentului decât cu vecinii imediați.

Franța, Germania, Italia, Spania, Anglia și chiar America, spre a nu mai vorbi de popoarele scandinave, ne-au dat mai mult decât Seghedinul.

Poți fi vecin cu cineva fără măcar să știi cum îl cheamă și ce fel de om e. Căți dintre noi nu stau, ani de zile, în același bloc, cu zece și mai mulți chilași, fără a-i cunoaște măcar, cultivând în schimb prietenii ce te obligă să traversezi Capitala dela un capăt la altul spre a-ți comunica gândurile!

Deci, nu vecinătățile în spațiu sunt cele mai importante, căci mult mai directe pot fi altele invicibile.

ASTEL NOI NE INVECIAM, DE CÂND AM PĂȘIT ÎN FAZA MODERNĂ A ISTORIEI NOASTRE DE POPOR, CU STATELE EUROPEI APUSENE.

ASA STÂND LUCRURILE,

e normal să fi cunoscut anumite influențe din partea lor. Grădinițele heperide au fost și vor fi, întotdeauna, miraj și mit creator în conștiința tuturor genților. Ori, pentru re-născuta Românie a lui Carol I înălțat, rege și consolidator politic al acestei Românii, apusul european a fost, în multe privințe, grădina cu mere de aur.

DUPĂ O PRIMĂ INFLUENȚĂ

romano-italiană, care dădește, prin misionarii școlii ardelenice, giliile daco-românismului și culminează, oarecum, în curentul italianizant al lui Helade Rădulescu, Franța a fost țara din care au venit cele mai ferice indemnuri atât pentru structurarea civică a ființei noastre naționale, cât și pentru desăvârșirea graiului românesc ca mod de expresie trecut prin cele mai fine filtre ale logicii și sensibilității.

Acest fapt nu trebuie să ne mire. Limba franceză, ca de altfel, în mare măsură, și spiritul francez sunt cele mai apropiate felului nostru de a ne exprima și ființă.

Asemănările de sintaxă și, în special, cele de topică sunt, în limbile română și franceză, așa de izbitoare, încât nu le poți nega, ba, dimpotrivă, te poți, uneori, simți ispitit să vorbești românește întrebându-ți cuvinte franțuzești, sau și invers, să vorbești franțuzește folosindu-te de transpuneri, cuvânt cu cuvânt, din românește. Ceeace, din păcate se întâmplă și încă nu prea rareori. Cu limba italiană, spre exemplu, acest joc nu mai e cu putință.

Deși în afară de acestea, cultura și, în special, literatura franceză ne-au dat și continuă să ne mai dea modele demne de asimilat. Trebuie să considerăm drept regretabil numai felul în care se petrec asimilările.

TOTUȘI, NU NUMAI FRANȚA

a fost țara plaiurilor însoțite pe cari poposeau, din când în când, protagoniștii vieții noastre culturale spre a prinde puteri noi și spre a-și lărgi orizonturile.

Prinși în complexul de vechi și solidă intenciere al statelor germane și, mai ales, solicitați a participa activ în spațiul lor economic și politic, nu se putea să ocolim Viena și Berlinul numai de dragul Parisului.

În afară de acestea ne impunea și solidaritatea fără pereche a muncii germane, indiferent de domeniile ei de manifestare. Într'adevăr, toți românii ieșiți din școlile înalte germane se întorceau cu o înută intelectuală așa de temeinică și așa de sobră, încât spectatorul neprevenit putea categorisi drept frivola risipa de lumini și facilitatea de atitudine prin cari se deosebeau adepții Parisului. Confuzia, căci nu poate fi decât confuzie aprecierea pur periferică a nepreveniților, stăruie, în parte, și astăzi. Dar ea se explică prin faptul că noi nu putem trece prapuzor dela un nivel de valori la altul, fără a simți partea neplăcută a efortului. Ori, între francez și german există deosebiri nete. Francezul, îndreptat sufletește către afară e mai mult omul simțurilor, — omul, deci,

al valorilor întemeiate pe datul sensorial, — omul valorilor estetice. Germanul, introvertit, adică deschis către profunziunile propriului său suflet, are mai organice adevărate la lumea valorilor morale. Nu urmează însă de aici, absolut de loc, că una sau cealaltă dintre aceste două lumi trebuie pusă într'un raport de superioritate sau inferioritate. Lucrurile se cer înregistrate obiectiv și nimic mai mult.

Totuși, nouă Românilor, orientarea nu ne poate fi și nici nu trebuie să ne fie indiferentă. După toate indicile, — și în argumentarea acestei teze ne răzăm pe întreg folclorul popularului nostru, — noi Românilor, deși mai deschiși către viața din afară de noi decât către propriile noastre raiuri și purgatorii sufletești, suntem ambiverși, adică aproape deopotrivă de capabili să dăm colorii și estetice și moral viziunii pe care o avem asupra existenței noastre și a zădărilor tărâmului răbdător și ale crugului.

DECE ȘI CU CE SCOP

Înșirăm toate acestea?

Fiindcă, pe deoparte, așa stau lucrurile, iar pe de alta deoarece e necesar să arătăm că, odată ce putem profita de pe urma experiențelor valabile ale vreunui popor, este mai folositor nouă să căutăm, — dar numai cu scopul de a ne pregăti în vederea verificării cu noi înșine, — pictură în Franța și muzică în Germania. Vorbim la propriu și figurat bineînțeles.

Iată de ce discuțiile în jurul problemei influențelor franceze și germane în cultura noastră trebuie examinate cu circumspecția și răbdarea cuvenită atât spiritului german cât și celui francez. Și iată de ce și pentru ce, înainte de orice alt scop, este mai bine să avem în vedere sinteza de care are trebuință firea noastră, decât să ne postăm pe poziții contradictorii susținând alternativă „ori-ori”. Alternativile nu sunt întotdeauna creatoare în plan cultural. Ele nici nu sunt posibile pe o lungă porțiune de timp. Ele duc la încăpățănări negativiste pe cât de costisitoare pe atât de sterile.

Lăsăm însă altora, mai vrednici, discuția până la capăt a acestei probleme. Ceeace ne interesează aici este aproape deloc studiată temă a influențelor germane în cultura și literatura noastră.

Până a nu atinge miezul ei, și tocmai pentru a elimina, de-a început, anumite suspiciuni, e totuși bine să mai deschidem o paranteză, poate prea banală, căci cu privire la izvoarele înscși ale scrisului românesc, azi în deplină strunire a tuturor virtuților lui plastice și expresive

și totmai pentru a elimina, de-a început, anumite suspiciuni, e totuși bine să mai deschidem o paranteză, poate prea banală, căci cu privire la izvoarele înscși ale scrisului românesc, azi în deplină strunire a tuturor virtuților lui plastice și expresive

niciodată că, neamul nostru la fel cu toate neamurile lumii, a cântat și bătut înainte de a i se scrie cele din urmă cronici, a pregnant zăcitor, și vorbe înțelepte înainte de

schitarea vrcunii „sistem” filosofic, a încrustat în lemn și a colorat înainte de a sculpta și picta în înțelesul modern al cuvântului și a mersuit cu mult înainte de a fi produs rapsozi și compozitori de talia acelora cari astăzi constituie bucuria și nădejdea noastră cea mai frumoasă.

Pentru temeiul discuțiilor noastre reținem însă numai faptul că a existat o „literatură folkloristică” pe care trebuie s'o datăm altfel decât cu datele istoriilor literare și că nu se poate ca svănicia proaspătă și pură a graiului nostru din cutare doină sau cântec bătrânesc să se fi deosebit fundamental de limba vorbită azi.

Ori, acest folklor, floare și fruct ale simțurilor noastre etnice, este, în bună parte, trădător în cuvânt a unor doruri și credințe, năzuinți, suferințe și lupte dincolo de cari mijse zările unor comunități și solidarități mai vechi decât actuala participare la lumea postulată de puterile Axei

CRONICARI NOȘTRI

au căutat și ei documentul de care aveau nevoie, nu numai în rânile proaspăt vindecate ale țării, ci și în cicatricele abia văzute. Iar acest document, — sau chiar numai imboldul de a te folosi de el, — nu s'a găsit întotdeauna în arhivele cetății luminilor.

Vom putea vedea, rând pe rând, și cu destulă limpezime, că între noi și popoarele germane dăinuie legături mai vechi decât circumstanțele sau necesarele, — în vederea viitorului la care avem dreptul, — contiguități și orientări ace zilei de ieri și de azi.

VOM CONSTATA

că anumite ecouri nu sunt numai ecouri, că anumite tendințe nu-i sunt suprapuse, ci pornesc din însuși sufletul nostru și că anumite țeluri, deși le socotim, uneori, situate dincolo de fronturile firești ale spiritului nostru, sunt născute din însesii trebuințele de a se împlini ale aceluiași suflet al nostru.

Dimitrie Cantemir nu a fost o întâmplare membru al Academiei din Berlin și Eminescu nu a auzit din întâmplare cursurile universității din Viena și Berlin, precum nici Caragiale nu se exilase întâmplător pe malurile Sprei...

Vom fi, poate, ceva tendențioși. Dece nu? Sunt oare toate tendințele lipsite de sens? Ce e cu noi nevoile de artificialitate tendinței, vor trece cu iertarea peste ele. Ce e cu nevoile de ea, nu o vor bănuși și se vor alege, în schimb, cu sondarea unor orizonturi pe cari, până nu de mult o înexplicată indolență le ținea îngredite curiozității firești a cititorului dornic de lămurire.

Dar nu vom fi tendențioși după pilda acelora cari, supunându-se impulsului ciudat de a-și face valabile argumentele, lovesc în dreptă și în stânga, nesocotind că dovezile cele mai nedoveditoare și cele mai periculoase, — deoarece se întorc împotriva directivelor — sunt exagerarea și suprimarea cu orice preț a părerilor contrarii, desori cele juste.

Vom recapitula deci, foarte pe scurt, totul cât poate fi, în istoria culturii și literaturii noastre, influența germană și vom sublinia aspectele pozitive ale acestei influențe, atrăgând atenția și asupra lucrului arbitrar și cu funcție de fosil pentru noi, — deci demn de eliminare.

FAPTUL CĂ INTERPRETAREA

datelor folosite va avea o mărturisim pe neocolite, — și un înțeles psihologic nu trebuie să nedumirească. Psihologia este disciplina centrală de a care sunt obligate să plece toate interpretările și prezentările câte privesc direct psihicul unui neam.

În afară de acestea, nu vom face atâtea psihologie câtă ar risca să nu fie înțeleasă de toți cei doțati cu bună voință și bun simț.

(Va urma)

TRAIAN CHELARIU

Cronica plastică

IN MEMORIAM ȘTEFAN DIMITRESCU

La 7 Mai s'au împlinit 9 ani dela moartea pictorului ȘTEFAN DIMITRESCU, unul din „cei 4” tovarăși, muschetașari ai picturii, care se întăleau regulat pentru a ne da o dovadă expresivă a artei lor.

Pictorii nu ne-au prea obișnuit cu stăruința în alcătuirea unei tovarășii. Prea multe înjghebări se fac și se desfac; acești patru au avut însă ceva particular de spus, „ceva” ce ieșea din comun.

Personal, l-am cunoscut prea puțin pe ȘTEFAN DIMITRESCU și de fapt, nu știu dacă l-am gustat arta în deajuns... Impresiile fiindu-mi nu destul de proaspete, ca să-mi pot lămurii lucid imaginile lăstate de paleta lui. Am cerut soției pictorului să-mi pue la dispoziție o seamă de reproduceri, din care am tras un real folos. Sunt bucuoroasă că l-am descoperit pe ȘTEFAN DIMITRESCU. Privind imaginile, am dedus următoarele: o retrospectivă serios organizată a operei acestui camarad ne-ar lămurii admirabil asupra posibilităților lui. Subiechtele îi sunt de o arzătoare actualitate. E chiar de mirare cum acest pionier al romanizării, al specificului românesc, să fie tocmai acum trecut cu vederea, acum când se face atâtea caz de tot ce este curat românesc!...

Nimic nu cântărește mai bine valoarea unui pictor decât o retrospectivă. Depărtarea și confruntarea cu paletele actuale sunt o excelentă piatră de încercare.

Din câte s'au scris asupra-i, slova, lui AL. O. TEODOREANU e cea care te impresionează, te mișcă, mai mult — citind-o — vedem pe „Fănuță” suflet ales, cu aplecare și spre muzică. Cânta cu multă grije din violoncel, capabil să tubeească și un primitiv în muzică, cum îl erau dragi cei din pictură, italieni, din al căror izvor se adăpase 'n Italia.

Poate că avuseși și dansul intuiția acestor artiști de supremă elită în sunet și în „ton”, poate că înțelesese curăția lor sufletească și o prețuise mai mult decât arta unui MICHEL-ANGELO sau unui BEETHOVEN, aducători pe primul plan al meșteșugului și zburcunului lor de uriași, răcolind lumie și îndreptându-le către academism. Atingerea perfecțiunii stă prea adesea pe muche de cutiț; un pas mai mult și „cunoașterea” îți gătuie simțirea, îți oprește elanul sufletec...

Până la cinci dimineața „Fănuță” a căutat într'o seară să-și însușească pe coardele violoncelului, o arie din anul 1400...

Pentru mine, chiar de nu i-ași fi văzut nici un tablou, trăsătura asta de caracter îmi ajunge. De acum m'ași împăca și cu tablourile... chiar dacă înaintea nu le-ași fi pătruns în destul. În fața lor, micșorat reproduce pe hârtie, mă apucă un grozav dor să văd pe „fratele Ghiță” pe pânză, iar pe „bucătăreasa” înfățișată pe peretele unei săli de expoziții.

Acestui desenator acestui compozitor, i-ar sta bine să se amestece din nou printre noi, cei ce alergăm după efecte de pensulă, împrăștiind pata în văzduh, călare pe neant! „Mortilor dela Cașin” le-a revenit ora, gravitatea subiectului împerechiată cu gravitatea liniilor. „Raecourei-urile” leșurilor, culcate majestuos pe strămoșeasca glie, ar destepa poate vreo poftă de studiu mai amănunțit în inimile talentaților mânătorii ai pensului, care-și improvizează expozițiile într'o lună... Ultima lui lucrare a fost o compoziție cu o turcoaică din Balcic.

Multă concurență a făcut și acest Balcic ținuturilor noastre autohtone. O apucase doar atât de bine ȘTEFAN DIMITRESCU pictând prin interioare țărănești... Exotismul personificat prin Balcic a făcut — Doamne, iartă-mă — destule ravagii... Puriștii picturii se tem de etnografic, când văd peisajii sau

chipuri caracteristice ale noastre. Dacă ași avea o putere în țara asta, ași obliga pictorii noștri cu vază, să cutreere țara în lung și în lat și să ne aducă din cele mai depărtate plaiuri, din cele mai necunoscute colțuri, schițe nenumărate și pânze în care să putem vedea altceva decât veșnicile minarete, unghiurile strâmbe ale colinelor și puzderia de oțetari — palmierii Balcicului — ce ne-au saturat privirile pe cele o mie și una înjghebări picturale de pân' acum... Totuși Nadide, turcoaică din Balcic, păzindu-și copilul adormit în copala de lemn, e o lucrare extraordinar de muncită, de studiată...

Ii sta bine lui ȘTEFAN DIMITRESCU să-și alegă subiecte serioase și ne pare nespuse de rău că nu i-a fost dat să-și ducă opera la capăt, atât de bine începută...

„Eu nu vreau să mă mențin în tablouri mici, ci cu forma, cu linia pe care le am și cu culoarea pe care vreau să o câștig (e frumos spus „să vrei să „câștigi culoarea”, adică să o meriți, după o netăgăduită căutare) să mă îndrept spre marea compoziție.

„Deocamdată, vreau să sparg legenda Țărănismului meu etnografic de care sunt acuzat. Ceeace caut este simplitatea, expresivul cumințe al interiorului și al modului de a fi al Țăranului”.

Cuvintele acestea ne radau minunat „măsura” artistului pe care l-am pierdut!

LUCIA DEM. BALACESCU

ȘTEFAN DIMITRESCU

Bucătăreasă

ȘTEFAN DIMITRESCU

Fratele Ghiță

UN AN DE "Căntece Noi"

Opriti-vă

In drumul meu opriti-vă fierbinți,
In carnea mea boviți cu iânătoape.
Am să vă dau mistere și arginți
Ca dulcea bogăție să vă îngroape.

Măe inimă de fulgere ceștin,
Măe frunze nădărușcă și hăduță;
Opriti-vă cu sufletul răbădător
Să beți înfocarea hăbădușă.

Pe steii ars de foc și-nchisuri
Să vă înalți o clipă, să vă dormi
Crepusul de cîntec și felișii
Și vorba peste voabă să vă moară.

Nu închinați cu mine rugăciuni
Ci treceți, ca brăzda, mai departe,
Mă felișiți de grâne și țăruni —
Deschis imi e pătulul ca o carne.

Eu voi rămâne, singur, vătărbând,
Un ceșetor de soare și de vire,
Voi ocoti destulul rubicund
Cu porțile de marmură, încălbre.

ION PENA

Jureș

Șerpi de flăcări se ridică
De pe vatra nerăncenării;
Și cu cozi de junghi despică
Fruntea omului și-a zării.

Fulgeră cu jar și-ofele,
Tunul urlă, brandul geme.
Olipele ca niște iele
Scuipă gloanțe și blesteme.

Fug pe câmpuri brațe ciunge
După frunte maxilare...
Inimii nu-i mai ajunge
Matea pieptului. Și sare.

Căștile se dau de-a dura
După capete dogite.
Vântul risipește sgura
Vorbelor idiotite.

Înainte! Om și fiară,
Pe sirepi de vâlătae,
Urlă, cântă, strigă, sblară
Și se 'ncurcă 'n măruntae.

Înainte! Fără teamă,
Iureșul rostogolește
Munți de carne și aramă
Și izbânda crește, crește...

Iată cota! Înainte!
Ochiul freamătă beție,
Sângele, nebun, fierbinte,
Saltă 'n vine, vijolie.

Înainte! Noaptea cade
Ca o bombă a tăcerii...
Șoimii pleacă în balade
Și vin stelele 'nvierii...

LEONIDA SECREȚEANU

Așa vor spune oamenii...

Toți oamenii-mi vor spune: „In curând
va trece febra asta blestemată
când fața ta va fi mai luminată
iar zâmbetul la biruință mai blând.

Vei fi ca apele de șes, cântând:
unda nădejdi sură și încetă,
iar inima nu va mai ști să bata
când vei prăvi oricare dor prin gând...”

Așa vor spune oamenii... Dar eu
m'ascund, fugind din calea lor meșeu,
să nu-i aud, să nu le dau binețe.

Ș'acunurat cu iederi vetzi pe frunte
nu mă opresc decât pe vârf de munte
să ațurez — bolnav de tinerețe.

ȘTEFAN AUG. DOINĂȘ

Cameră de spital

Odaia-i cu pereții de zăpudă
Cu paturi albe, perne albe
Pe jos așterne preșuri moi lumina
Ș'în geamuri crește liniștea pe nalbe.

Pe o mesușă dorm două mușcate
Alături de un tub cu trei pastile
Ș'un stîrb pahar băut pe jumătate
Pe un roman cu 'ngălbenite file.

Bolnavii stau cu ochii întredeschși
Iar febra-i poartă peste mări de-azur
Afară vieța a 'nflorit cășii
E zămzet de albine împrejzur.

Spre seara-amurgul pune flori pe ram
Departate bate-un clopot de litanii
Soarele vine la „vizită” pe geam
Iar noi ne numărăm zilele... anii...

M. I. COSMA

Anul trecut, tot pe vremea
aceasta, nu ne-am fi gândit
nicidecum la un drum, alături
de care vom putea spune o-
dată câteva gânduri care să
însemneze mai mult decât un
articol, un comentariu, o ne-
dumerire. Pornisem în pagini-
le „Universului literar”, mă-
nași nu de-o ambiție pe care
ardeam să ne-o satisfăcem, ci
impinși de-un imbold pe care
înoldecuana lam simțit și îl
simțim mai puternic decât noi.
Afișasem pe mesele de lucru
ale redacției o sumedenie de
plicuri, care ne spuneau ceva
mai mult decât celelalte și am
cercat să despicăm din neli-
niștea și din nerăbdarea lor
o semnificație, pe care acum
o vedem confirmată, cel puțin
într-o măsură oarecare. Căci
numai din încrederea noastră
în poetul tânăr și în pasiunea
pentru vers, vedem un rost, o
înțelegere care să poată aduce
ceva bun și nou unei mișcări
literare, care poate că s'a să-
turat în cele din urmă de me-
reu aceleași strune, cântând o
singură melodie, fie ea bună
sau rea. Am plecat atunci
singuri și ne dăm seama că
nu mai suntem — chiar dacă
de azi încolo n'ar rămâne a-
lături de noi decât unul sau
doi din toți cei ce s'au perin-
dat în decursul acestui răs-
timp în spațiul care l'a primit.

La un an, se obișnuiesc „a-
niversărie”, dar aniversările
sunt bilanțuri și bilanțurile
sunt incontestabile semne de
bătrânețe. Noi însă suntem tî-
neri și nu ne oprim aici ca să
ne odihnim, ci cră să ne pri-
vim ochi în ochi, cînsit și tîne-
rește, să vedem ce-am putut
face și ce nu am isbit, pen-
trucă ni se pare că și de azi
înainte, noi cei de aici, mai a-
vem încă de lucru.

Am deschis o ușă și pe ușa
noastră a intrat cine a vrut,
numai cu condiția să a'bă ta-
lent și să vrea să ni se aju-
re. Am refuzat obrăcnicia so-
noră a sfarilor l'rici, iar
dacă unii din ei au isbit să
se strecoare aici, ei nu au stat
prea mult eliminându-se de-
la sine, sosirea lor comincînd
cu o placere. E drept că pen-
tru faptul acestor a trebuit să
facem „mea culpa”, dar s'înd
și judecînd, ne vom da se-
ma că acolo unde intră lumina,
pătrunde și umbra.

Ușa noastră n'a cunoscut
zăvoaie, iar odaia în care
i-am primit pe toți, a fost me-
reu aceeași, pentru că nu am

înțeles niciodată să catalogăm
poezii după maniere sau școli,
după provincii sau biserici și
clanuri. Dimpotrivă, una din
bucuriile noastre a fost aceea
că în aceste „căntece noi” a
vibrat o Românie Mare, cu tot
ce are ea mai tînar și mai
bun. Dela Beluș la Chișinău
și dela Giurg'u la Cernăuți,
cutia aceasta de rezonanță a
colectat odată esență lirică, în-
cât uneori am primit reproșul
că „exagerăm cu strofele prea
numeroase ce apar aici”.
Dar toate acestea nu au nici o
semnificație, devreme ce Poe-
zia însăși vine să desmîntă tot
ce au cercat bătrînii stîrbi să
înșinueze. Poezia bună nu e
niciodată prea multă, ne-am
spus oricînd ori ne-a fost dat
să mai auzim un „protest” ca
acesta de mai sus. Și s'arvă
Domnului — au fost destule.
Poezii care azi ne trimiteau
plăcure dolișora de strofe și
lungi epistole dulci, vîzîndu-
se refuzați ne injurau a doua
zi pe pagini de gazetă obscu-
ră, sau ne trimiteau vorbă
prin alții că sunt furioși și că
vor să „se răsbune”. N'am
înțeles niciodată ce are comun
cu poezia această mentalitate
de mahala, și tocmai de
aceea declarăm aici — odată
pentru totdeauna — că nici o
invecivă, nici o „critică” în-
teresată și premeditată nu va
putea să ne abată dela drumul
ce ni l'am impus. Numai lu-
cruri cari vin mai presus de
noi, și în care credem tocmai
fiindcă vin de acolo, vor pu-
tea să ne facă să ne clăinim.

În fond, oricine va avea a-
cumva dreptul să se întebe,
întrebîndu-ne CE AM FA-
CUT? Colecția revistei cu seria
de cincizeci și două de cursi-
ve — toate, dar absolut toate,
mergînd numai pe marginea
poeziei — întovărășite de a-
proape două sute de poezii,
vor găsi în locul nostru, mult
mai explicit decât orice mă-
rțurire de credință. Aici or să
vină poate aceea, (și știm!)
care vor afirma că am lansat
(?) talente noi. Dar nu:
noi nu am lansat pe nimeni,
ci în cazul cel mai fericit am
dat posibilitate aceluia cari
au vrut, să spună un cuvînt
dintr'un loc din care pot fi a-
uziți și de alții; lucru mare nu
am făcut prin aceasta, așa
cum nici megafonul nu este
creatorul muzicii pe care o
transmite și nici acela care
bate în perete un cui, de care
se agață un tablou, nu este
autorul picturii.

Am spus mai sus că nu sun-
tem singuri, așa cum am ple-
cat. O bună parte a poezilor
tineri ni s'a alăturat la drumul
pe care cu toți îl facem întru
realizarea unei himere ce ne
este la fel de dragă tuturor, și
în apropierea lor simțim că
dura via a camaraderiei. Dacă
am începe acum să-i numărăm
pe rînd, nu am putea realiza
mai mult de un pomelnic sec,
lucru de care ne-am ferit me-
reu: de ceea nu vom înșira,
mai ales că avem convinge-
rea nestrămătată, bazată și
pe o experiență care ne-a im-
bogătit, că lectorii au reținut
tot ceace era de reținut d'în
lupta noastră pentru vers. În
tr'un an, nu am cucerit un con-
tinent fiindcă nu am putut, dar
în orice caz am suit spre un
pisc, care ne era mai drag și
mai îndepărtat.

Nu ne vom număra pierde-
rile, care s'ar putea să ne
doară, dar nici nu vom pune
semne de exclamare înaintea
punctelor pe care truda noas-
tră a tuturor, a isbit să le
înfrunțăm.
Nu toastăm și nu tragem
concluzii, o muncim și cîntăm.
În inima acestei pagini,
în care am căutat să adun tot
ce-am putut și-am crezut că
ne reprezintă, zâmbetul și
măhnirea de pe fețele stîhuio-
rilor, vin să își dea astăzi
„bună ziua” pentru prima
oară. Cîntecul lor, orchestrat
și major, răsună din plin ca o
afirmare dincolo de care se
ascund încă atâtea și atâtea
posibilități „căntecele noi”
nu mai sunt o „rubrică”, așa
cum se păreau a fi anul tie-
cut, ci au devenit o realitate.

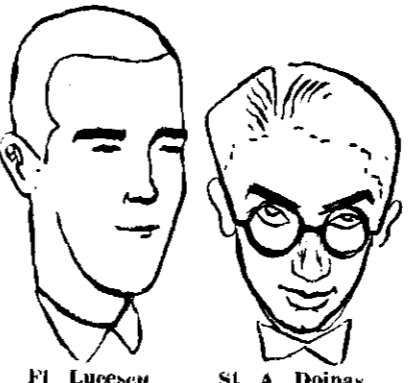
De pe marginea ei, fie-i în-
găduit omului care un an de
zile — zi de zi — a căutat să
distileze tot ce e mai nobil și
mai de valoare în miezul poe-
ziei, să facă nu o mărturisire
rigidă și ocazională, gătuită
obligatoriu de tonul emoției, ci
să încheie cu o făgăduială pe
care își va da silința s'o res-
pecte, așa cum a respectat
toate făgădușile făcute până
acuma.

La popasul acesta al tîne-
reții, cînd într'adevăr am
putut aduna azi din toate unghiu-
rile țării, promit tuturor celor
ce sunt cu noi, celor ce vor
mai fi, precum și celor ce nu
au putut să fie, cu toate că
i-am fi dorit aproape tocmai
azi, le promit că în schimbul
încrederii cu care m'au cin-
sît, le voi aduce și de azi
încolo, în cel de-al doilea an
al efortului nostru, aceeași in-
imă de frate, aceeași pasune,
aceeași cinste și mai ales a-
ceeași credință și încredere, în
tot ce este frumos, curat și
eșem — în vesnicele isvoare
ale Poeziei noastre cea de
toate zilele.

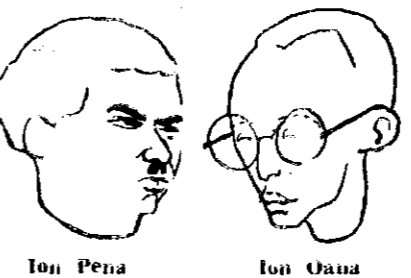
Iată ceace am avut de
spus noi. De-acum încolo, ca
și până azi, ei vor avea cu-
vîntul prin noi și de aceea,
întinzîndu-le mîna, îi aștep-
tăm și pe mai departe!

ȘTEFAN BACIU

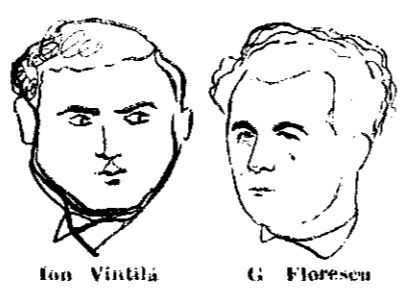
N. B. Manuscrisele se trimit
la redacție, menționîndu-se pe
plic: pentru Ștefan Baciu. Și
răspunsurile: P. Mironiera, V.
A. Melinte, Lia Sînger, C. Va-
silache; Nul Dinu I., D. B.
Uțeni, A. Mihale, Nic M.
Const. Altele.

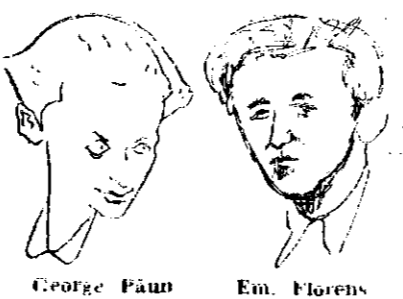
Fl. Lucescu St. A. Doinas

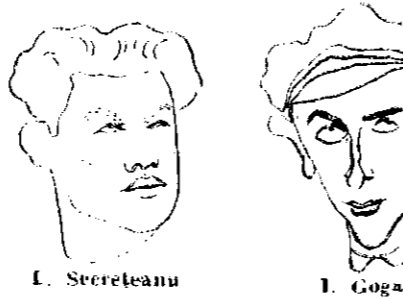
Ion Pena Ion Oana

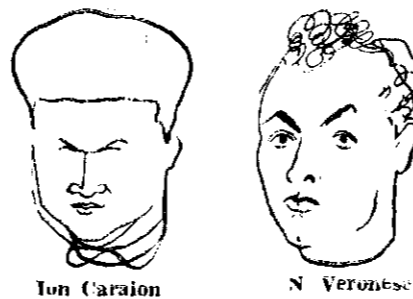
Ion Vintila G. Florescu

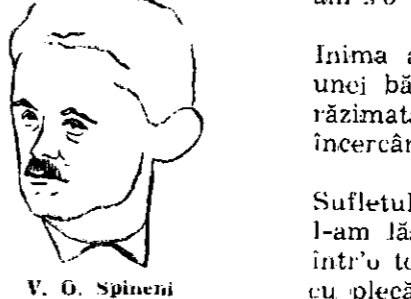
George Paun Em. Florens

L. Secreteanu I. Goga

Ion Caraiton N. Veronescu

V. O. Spineni

Singurătate

Printre sălbătecele flori uncai
Potecile singurătății vaste
Și nici o siea pe culmi să mă adase
N'am deslușit în spornicul alai.

Tu care-astămpi miratele contraste,
Singurătatea găndului, tu grai
Al împediei ursile care-l dai
Și astrilor ce-apun ca tine, caste;

Mi-ai spus vreodată unde-și duc zăpoșul
Nelinșițele veghetoarei piceape?
Al împlinirii calm pe care voiu.

Mi-ai spus vreodată unde-am să-l gășesc?
Răspunsul vine tot mai de aproape,
Dar gîșul tău e tot mai nefreac...

AUREL DUMITRESCU

Elegie

O, plămînu de pămînt al grădinii cum a săngerat!
Sufletul tău cum s'a jucat cu zborul alb al cocorilor.
Peste verdele crud al frunzelor și rubiniul florilor
Plopii, în înserarea fără astămpăr, cum au fremătat!

Și tu nu știi, cu înfrigurare uneori, madonă mică,
De imi apropii seara obrazul de străveziul stînjeneilor
Ca de obrazul tău, cum dincolo de violetul alteiilor
Simt parcă fierbințele buzelor tale o clipă...

FLORIN LUCESCU

Miraj

Te văd mereu aceea, mic orșel în care
In chiuș de trîmbiți se ridică în zori,
Al tinereții soare cu sfînta lui chemare
Spre-o viață plină parcă numai de sărbători.

Și unde, cu mușchetari, cu sufletul deschis,
Umblam hai-hui pe uliți în fiecare seară
Să ne 'mbătăm cu luna de cîntec și de vis.

Aici ne-a zămbit tainic și cea dintîi iubire
Ce ne-a săpat în inimi la toți de-atunci câte-o
Icoană, care astăzi răsară 'n amintire,
Ca o micuță Katty sau... doamnă Bonacieux.

Miraj din alte vremuri... prin ceața 'nstrăinării
Răd ulițe și case și'ncet-încet se ștery...
O, unde sunteți prieteni, în clipa 'ndușorării
Să retrăim iar viața din vechiul Heidelberg.

GEORGE HEIDRESCU

Fantoma

Mi-ai răsărit în inimă:
— Mlădiță de sulfină —
Azi chipul tău prin astă
Rețea de jale plină!

Apropie-te inger
Pe netezite ape,
Lăstarii triști de sănger
Să ne umbrească aproape.

Sărută-mă și du-te
Cu-al nostalgiei flaut,
In nopțile pierdute
Te caut... te mai caut.

Pe drumuri neînțelese
Fantoma ta mă lasă
Și tot mai mult mă'nfășur
În a pierzaniei plasă.

Această aspră soartă
A ostilor mă paște,
De-acum, de-acum iubito
Nu mă vei mai cunoaște.

V. O. SPINENI

Nu mi-a mai rămas...

Nu mi-a mai rămas decât visarea
singura avere și iubită —
pentru care, fie și cîntarea —
am s'o vînd curînd — dus de ispită.

Inima am dat-o prea de tînar
unei băsmuirii intruchipate —
răzîmată 'n șagă lângă umăr,
încercînd s'audă cum se sbate.

Sufletul — și dînsul — drept simbric
l-am lăsat prietenilor buni,
într'o toamnă tristă — fumurie
cu plecări și tipăt de lăstuni.

Anii — moștenire 'mpărătească —
pentru orice stea i-am risipit
și n'am strîns comoră pămîntească,
aurul lor greu — nu m'a ispitit.

Trupul? Zdreanță care ori cînd pot s'o dau
cine-ar vrea acum s'o mai poarte.
Pentru dînsul nici un ban nu iau,
el de veșnicie mă despărte!

Nu mi-a mai rămas decât visarea
pentru care-ași da ultimii ani,
să ne poate 'n zariști depărtarea
ca pe cei mai fericți golani...

EMANOIL FLORENS

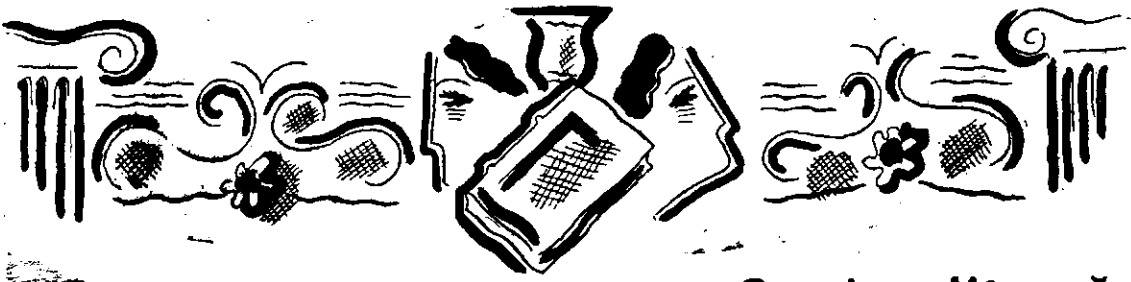
Treime

Sunt trist ca soarele 'n amurg
Și gîndul — vînt călduț de vară —
Ce rătăcește peste burg
Cînd umbre-albastre-l impresoară.

Aș vrea să fiu un cînt pîgân,
Și apele să-mi poarte dorul,
— Cu plînsul mamei să mă 'ngân
Cînd s'o sfârși pe furci fuorul.

Iar dacă tinerețea mea
Numai de visuri avu parte,
Mă vreau un colțior de stea,
Sau poză tristă, într'o carte.

GEORGE PAUN

Cronica literară

„Caietul meu” de Zuca I. C. Brătianu

Literatura ca și arta, implică un minimum de premeditare, de profăcătorie. O împotrivire — dacă nu chiar un refuz al vieții așa cum este ea la îndemâna oricui, în scopul de a-i găsi un înțeles comunicabil, pentru folosul sau bucuria cătorva — a celor „câțiva fericiți” cărora le dedica Stendhal romanul „La Chartreuse de Parme”. Astfel de preocupări nu ar putea fi însă niciere indicate în „Caietul meu” pe care-l publică d-na Zuca I. C. Brătianu.

Împotriva, viața este întâmpinată aici cu încredere naivă și o candoare care nu își pierde farmecul virginal odată cu adâncirea experienței despre lume a povestitoare. Înțelepciunea și are, ca și vârsta, anotimpurile ei, dar o anumite poezie, care-i grația anilor tinere s'au ofilește prea de timpuriu în perindarea prin împrejurările vieții. Când se întâmplă altfel, lucrul pare tot atât de surprinzător pe cât e de firesc îndemnul de a-l face cunoscut și altora. Deaceia scriem despre această carte.

„Caietul meu” are caracterul autobiografic și intimitatea unui jurnal dar încheierea lui launtrică, proporționarea mijloacelor de expunere pe măsura întâmplărilor povestite, unitatea ritmului și atmosferei sufletești ne îndreptățesc să credem că el a fost gândit ca o carte, înainte de a fi scris. Presupunem că puțin o alegere între amintirile care nu sunt îngrădite la întâmplarea cronologică. Accentul unic al cărții s'ar depărta în dexteritate, confundat cu îndemânarea aplicativă a procedurii. Unicitatea caetului — ceea ce ne-a făcut să-l numim surprinzător — mi se pare chipul fericii care se desemnează în paginile lui. Toată pretindea că toate fericiile își seamănă dar că nenorocirile își au fiecare aspectul lor particular. Deaceia se și scriu atâtea cărți. Fericea ar fi în această înțeles trăită ca o stare fizică, conștientă abia mai târziu, prin nostalgia amintirii. Ea n'ar putea fi actualizată decât sub forma și cu amărăciunea regretului pentru o lipsă rămasă neîmplinită. Totuși, iată o carte unde fericea se arată în chipul ei particular, deși nu este niciere numită și care e spusă, nu evocată, fără exuberanță agresivă dar nici cu lucrămoasă duioșie. E atâtea îngerească inocență și întâmpinare calmă, dezarmată, a vieții, în povestea fetei din „Caietul meu” îndrăgostită de bărbatul în brațele căruia a dansat primul vals, la cea dintâi ieșire a ei în lume, încât ești ispitit să spui că adevărata ferice e aceea care se ignoră. „Ești un adevărat trandafir sălbatic, domnișoară” îi spune Vlad când o cunoaște. Complimentul pare desuet, dar în intimitatea atmosferei „Caietului”, e la locul lui. Treaba cititorului să zămbească superior, el care știe toate bănuind și ce are să umneze: că „trandafirul sălbatic” va merge

după tânărul înalt, care are păr ca grâu, ochi albaștri și mâini lungi. Dar Ana nu știe nimic, de mai înainte. Ei li se întâmplă toate ca într'un basm. Se mărită cu Vlad, are doi băieți: cel mai mare se însoară dar nu e fericit, celălalt iubește o femeie măritată și suferă, bărbatul ei moare. Neștiind să trăiască anticipativ, Ana rămâne tot timpul dezarmată. Nicio dată ea nu se refuză din viață, chiar atunci când suferința o covârșeste. S'ar zice chiar că-i face loc.

O carte vie, o carte care trăiește are un înțeles votiv, e împănarea unei făgăduințe. Scriem de dragul unui gând sau al unei tristeți, în dorul unei divinități sau al femeii iubite. O zelitate nemărturisită tutelează destinele unei cărți, ale unei simfonii. Când recunoaște, cititorul sau acel care o ascultă, mărturisesc pentru ea. Caietul meu este dedicat amintirii tutelează a mătușii Natalia, dar nu în felul obișnuit, explicit, la începutul primei pagini ci din fiecare adie duhul ei familiar. Fără mătușa Natalia, Ana nu ar fi fost ce este și nici caietul nu și-ar fi avut rostul: „O iubeam, așa cum știu să iubească fetele la șaptesprezece ani, cu toată inima, cu tot ce au mai bun în ele. Dacă știu să citesc o carte, dacă știu să plâng de bucurie i-o dătoz rez nămați ei. O știal de pe atunci, mătușa dragă, și aș vrea să o mai simți și acum. Cu ochii tăi am văzut lumina și prin tine imi trăiesc viața”.

Mătușa Natalia grăește de preferință aforistic, uneori cu năduț și cu o convingere autoritară, care n'admite replică. — „Matematicile sunt pentru bărbați. Dumnezeu a trebuit să le înlocuiască lipsa de fantezie prin altceva”. Altfel, tot Anel: — „Bună seara, Spune-i! Frușini să-ți aducă un scum și v. no să stai lângă mine fără să vorbești. Sunt sigură că ai spus prea multe și te doare capul. Voi fetele tinere, vă treziți vorbind înflăcărate lucruri pe care le descoperiți spunându-le”.

Despre tatăl lui, Benjamin Constant scria: „Un dur par timiditate”. Umorul tăios al Nataliei nu izbuteste să-l ascundă tandrețea și sentimentalismul. După moartea mătușii, Ana scrie odată în caietul ei: — „După ce l-a cunoscut mai bine (pe Vlad), îl spunea că ar trebui din când în când să se uite în jurul lui, să spună și să facă puțin, puțin de tot, la fel cu ceilalți. (La prima vizită pe care le-o făcuse Vlad, i-a și spus: „nu prea ai cap de om de acum” — accentuând numaidecât: „E un compliment pe care ti-l fac domniule, aș vrea să-ți dai seama de el”).

— „Ha, ha, băiete, dacă ai să-ți spui Anel să vă urcați în creșcă cu să privești lumea de acolo, ai s'o vezi mereu acoperită de frunze și ea pe tine suie mereu pe o cracă. Anel i-ar place, fără in-

doială. Dar mie, te-ai întrebat dacă mie mi-ar place, eu care nu mă pot sui? Căi sunt eu pe pământ, stai cu mine. Trece pe lângă creșcă fără să-ți vezi, cum nu-l văd eu. Vorbește cu mine, pleacă-ți capul și caută să înțelegi de ce nu mi-a trecut prin gând vreedată să văd un creșcă”.

Pe urmă infuriată, uitându-se la Vlad: — „Ce nu-mi place la dumneata, e că ești mereu lângă mine. Gândul îți merge la fel de încet sau de repede ca al meu. De ce nu rămâi, domnule, puțin în urmă? Când te văd, trebuie să mă reped ca să pot merge înainte. Cu Ana e mai ușor. Imi la înaintea. Nu mă bucură bineînțeles, dar mă ușurează. Când era mică și începem să-i spun cum era leagănu-l zănei, își închidea ochii și mă întrebe, deschizându-i, cum avea rochia de m'reasă. O clipire de pleoape li ajungea s'o vadă copil răsfățat de ursite și pe urmă fată întâlnind pe Făt-Frumos. Dar vorbeam de dumneata. Ce spuneam oare?”

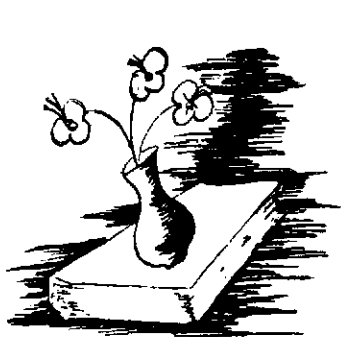
Vorbeai de Vlad, mătușă dragă, cum fac eu acum; vorbeai cu mine când, din întâmplare, mă găseai mai departe cu gândul, mă întrebai cu buze multumite și cu ochi cari vreau să fie mâniați: — „Unde ai ajuns?” — „Sunt cu tine”.

— „Ești bine crescută, numai când nu trebuie”.

Căteși trele personaje. Mătușa, Vlad și Ana, abia se conturează plastic. Cititorul nu le cunoaște dintr-o prezentare directă, făcută în culorile realității fizice, în felul și după procedeele scriitorului epic. Realitatea lor este mai subtilă, presimțită mai mult decât văzută, prin aluzie și întuirea poetică a unor schimburi sufletești care se pot petrece și pot intrări asupra naturii lor intime, fără să fie numai decât nevoe de alăturare prin acțiune directă. Și totuși cartea nu este o fandare pe lângă ceea ce numim realitățile sau procedeele vieții, de dragul poetizării ei.

În măsura experienței despre lumea relatată acolo, accentul e întodeauna just, oridecâteori este vorba de iubire, de moare, recunoștință sau dragostea de mamă. Poezia Caietului meu nu este o podoabă căutată cu dinadinsul, care s'ar găsi la cutare, pagină, lipsind în cea următoare, ci însăși respirația cărții, ceea ce nu s'ar putea deprinde prin meșteșug nici separa.

MIHAI NICULESCU

REDACTORII

unei reviste (chiar literare) nu sunt totdeauna cei cari o citesc constincios, lăsând această gravă ocupație în sarcina cititorilor. Spre pildă cunoscutul Usceniov Egroev a fost întrebat zilele trecute:

— Dar când încep spectacolele A. B. C.?

— Nu știu; să-l întrebăm pe Mscinu (pseudonim).

Și pleacă prin birouri să-l caute pe numit.

Se întoarce după câteva clipe satisfăcut:

— Păi, să citim în „Universul literar”, zice el.

La care i se răspunde:

— Acolo scrie că vor avea loc dar nu când încep.

Usceniov rămâne surprins:

— Nu știam; n'am citit.

P. S. 1. Revista apăruse de trei zile.

P. S. 2. Tot Usceniov lăuda odată o năvelă din revista din care auzise fragmente la o citire:

— Minunată bucată. Să o scoatem într'un volum.

După un timp:

— Dar care este subiectul?

— Nuvela, fie vorba, s'a publicat în vreo șase numere consecutive.

REMEMBER

Prin 1933 se reprezenta la Comedie Française melodrama puțin lacrimogenă dar destul de umană (viața coincide adesea și, câteodată, întrece melodrama) — lui Alphonse Daudet care, în ciuda accentului ei burghez, are perversul și teribilul titlu Sapho.

Intr'una din ultimele scene ale piesei, frumoasa Sapho, puțin „trecută”, își revele, după o lungă pășire, pe tânărul amant. Întâlnirea este de o răceală explicabilă. Sărmana Sapho ajunsă n chip de măr dospit, spune junelui, cu amărăciune în glas: — „Înțeleg!... Mă găsești îmbătrânită!...”

După ce actrița Cécile Sorel, care interpreta pe Sapho, pronunțase această replică, un lung murmur ostil prinse cheag — și treptat ajunse: fluierat, — încât Sapho își intrerupe viața scenică și din ficțiune devine pur și simplu Cécile Sorel, care înaintând la rampă începu, să urle: — Imbecili!

Scena provoacă un incident de care presa se ocupă pe larg. În cele din urmă Cécile Sorel descoperi „regisoratul” fluierătorului epic. Realitatea lor este mai subtilă, presimțită mai mult decât văzută, prin aluzie și întuirea poetică a unor schimburi sufletești care se pot petrece și pot intrări asupra naturii lor intime, fără să fie numai decât nevoe de alăturare prin acțiune directă. Și totuși cartea nu este o fandare pe lângă ceea ce numim realitățile sau procedeele vieții, de dragul poetizării ei.

„Numai acum un an, pe scena Studio Teatrul Național, a ceea Sapho, interpretată de d-na Marioara Voiculescu a produs un incident asemănător... ceva, asemănător!”

Și tot așa, sărmana Sapho ajunsă n chip de măr dospit spune junelui (de data aceasta d Mihai Popescu), cu amărăciune în glas: — „Înțeleg!... Mă găsești îmbătrânită!...”

La care replică, balconul Studio-ului, plantat fiind probabil cu „oameni regisorați”, a completat prin câteva glasuri: — „E-zact! Adevăr grăește!”

De data aceasta însă, d-na Marioara Voiculescu a rămas cecitate era: Sapho în toată plinătatea și cu grija de a-și recăști-ga dragostea amenințată de corosivitatea vârstei trecute. Și nevidând „cazul Sorel”, d-na Voiculescu și-a descărcat cunoscutu-i temperament într'o îmbrățișare, care după mărturisirea d-lui Mihai Popescu: „frânge oasele!”

Parterul-ul a răspuns prin aplauzele care au izbucnit atunci în sală.

Sunt feluri și feluri de a-ți suna publicul...

ETCAETERA...

TELEGRAMA DE FELICITARE

Un tânăr poet cu ochelari, trebuia să trimită într'o zi o telegramă de felicitare pentru o proaspătă căsătorie. Dar din dorința de a-și continua originalitatea până și la poșta centrală, tânărul poet s'a pus pe lucru la pupitrul și a început să compue cu nădejde.

„Sincere felicitări...”

Nu începe bine, e prea banal.

„Urări de totală fericire”.

Are aerul unei însinuări de prost gust.

„Vă doresc...”

„Fericirea completă care...”

„Dragoste și aromnie...”

Poetul nemulțumit mototolea foaie după foaie, și ideea cea mare nu mai răseara din călimara cu cerneală violetă și trei muște moarte din iarnă trecută.

„Toate fericirile vi le...”

„Un gând de...”

Deodată, poetul fu inundat de o luminoasă inspirație. Și tocul scârțâi violett pe hârtie următoarele cuvinte:

„Să-ți fie casa casă și masa masă și sânul leagăn de pruncușori”.

Poetul plăți și plecă încântat.

Ce grozavă idee, să trimiți un vers din „Rodica” de Alexandru Brno și Ronald Bulfinski își sorbeau tacticos halbele.

Moscopol îi vede, sa'ută și se execută.

Epigrama se ocupa cu 3 chestiune „arătoare, la ordinea zilei”: Malagambismul. Poința nu mai răspundea la salut. Și cred

că orice tânăr menaj indiferent de temperament, de grad de cultură sau de calitate de inteligență, n'ar mai fi răspuns la salutul unui domn din partea căruia a primit o telegramă de felicitare concepută astfel:

„Să-ți fie masa casă și mama masă și fânul leagăn de pruncușori...”

HAZLIU

Cunoscutul discor Jean Moscopol și-a descoperit, mai de mult, încă o vocație: aceea de epigramist. Gurile rele pretind că dănsul ar face epigrame, la feje de bine cum ar și cânta. În sfârșit, pe noi ne interesează prea puțin această hărfaală. Găsim, însă, demnă de împărțită celorților această scenă petrecută la berăria „Royal”.

Jean Moscopol se plimba aflat printre mese, transmînd consumatorilor, uit'na lui „producție literară”.

Era întâmpinat de zâmbete oarocum surprinse, dar destul de amabile.

În sfârșit, ajunge și la o masă la care cei doi maeștri ai „Teatrului din Sărindar”, Iordănescu Brno și Ronald Bulfinski își sorbeau tacticos halbele.

Moscopol îi vede, sa'ută și se execută.

Epigrama se ocupa cu 3 chestiune „arătoare, la ordinea zilei”: Malagambismul. Poința nu mai răspundea la salut. Și cred

versurile mărunte ale catrenului. După ce dăseur epigramist și-a isprăvit peștura, a urmat o tăcere penibilă pe care, la un moment dat, Iordănescu Brno a binevoit să o intrerupă.

— „Da, mă Moscopol... tu ai întodeauna haz... Uite: zilele trecute te ascultam într'o societate la radio. Toată lumea rădca de tine”.

— „Cum?” se miră Bulfinski.

— „Și-a cetit epigramele la radio?”

— „Ași!” îl contrazice calm Brno. „A cântat”.

VINE, VINE PRIMAVARA...

Dar a și venit. De pe o zi pe alta s'au schimbat toate. Căi au început să necheze mai altfel, iar în grădini verzele lua o nuanță din zi în zi mai lincă. Tristețea a dispărut ca prin farmec și o exuberanță specifică i-a luat locul. Dar odată cu primăvara care a venit, a dispărut și câte-un lucru de eri. Astfel, de pildă se aude că un june stihulator, luându-și concediu de la muze, a luat calea visării totale, dispăiind din circulație ca o monedă. Echipa speciale sunt în căutarea lui. Se fac sforțări teribile pentru găsierea fiului pierdut.

Dar se nădăduște că odată cu plecarea anotimpului, va reveni și poetul.

P. S. Ghicți cine e! (Nu se dau premii)

Cărți noi

„Pe fărml mării”, de Al. Gherghel

După „Cântece în amurg”, „Solitare” (sonete), „Cristale”, poetul dobrogean oferă îndrăgostitorilor de mare nouă imnuri, aspecte inedite ale misterelor, capriciilor și viselor ei.

Muntia nopții pe fărmluri se aprind, Albele bărci, pe-ale apelor perne Trupul cu forme bizare și întind. Când luna iese din brazda de zări Podul de aur zidește într'o clipă, Basme cu vase fantomă n'firișcă, Scări de azur până în funduri de mări

O notă particulară a acestui scriitor este îmbinarea liricului cu umorul fără niciun dezacord. Oraș înveșmântat în alb, Constanța

Își scaldă trenu'n visătoare mare, Și-și poartă prin ruine milenare Ca n'tr'un decor de carnaval, prestanța.

Oraș bătrân, întinerit ca'n vază De trepidanta vremilor cerință, Azi, faimei de-altădată, cu cre-dință,

Doar bronzul lui Ovidiu stă de strajă. Un block-haus își înalță mă-reșă

Pe golul anontmetor morminte, În tăcul împietritelor cuvinte L-acoperă, cu varul stins, măstria Pe pietre, n locul mândrelor Sar-mate,

Trândave, tătăraicete se plimbă; Și'n târg modern, sansari străinu-preschimba

Eroica strămoșilor cetate. Un „Pastel dobrogean” evocă impresiile acolora cari îl cunosc, printr'un colorit care-l infiltrează și în sufețele necunosătorilor:

„Încarc într'o căruță dobrogeană Toți anii mei, toți anii bătrâneții,

Și plec voios, în faptul dîminești, Cu cai aleși din ciurdă, pe sprân-ceaună,

Așa sorbeau din furnecul vieții Cei duși. La câmp, când dă lu-mina n'genă,

O glumă doar, nu învîia vicleană Și primitori, când alții — erau drumneji!

Și trec în trap inlin, prin bărga-gane, Un sat uitat, vreo câteva cher-vane, Încolo... zare goală și tacere.

Nu lipsese de „Pe fărml mării” nici picturile aruncătorilor de pnel în ritm allegro:

Teatrul radiofonic

Născut cu mulți ani în urmă din nevoia de a răspândi gustul de teatru, „Teatrul Radiofonic” a ajuns azi să satisfacă cu prisosință, nu numai dorința celor mulți cari trăiesc lipsiți de orice centru cultural și artistic, dar și înduplece însăși pretenția celor mai cunoscători oameni de teatru, printr'o organizare și o chibzuță pregătire de program

D-nii Dem. Theodorescu și Dem. Psatta, întocmind un repertoriu compus din marii drama turgi străini și români: Shakes-peare, Ibsen, Rostand, Otu-Erni, Legouvé, Hasdeu, Alecsandri, Delavrancea, Caragiale au făcut ca Teatrul radiofonic să îndeplinească temeinic rolul ce i se cade de răspânditor al cunoștințelor artei dramatice, pu-nând deosebită grije atât în ce privește pregătirea textului, ca și distribuția.

Astfel, la aranjarea textelor pentru microfon, și-au dat cola-

Drac s'arac, de clasa treia. Toamnă, ploaie liniștită. În broboada ei, pituță, Flânge, fără plâns, femeie, Drumul li deschide-o cruce Apoi singura trasură Preutul, sporind din gara, Se scoabără la răscruce — A murit un om de rând! Fiecare pagină v brează de tot atâtea simțire pentru ce este furcos, dureros, nostalgic, într'o versificatie sprintenă, cucețtoare

M. MORA

EXPOZIȚII
În sălțile Ateneului Român, d-ra Zoe Băicoianu expune sculptură, d-ra Eugenia Iftode și d. Adrian Șecășanu, pictură.

borarea d-nii. Dem. Theodorescu, Alex. Hodoș, Horia Furduu și Dem. Psatta, iar distribuția a fost întodeauna întocmită după cerințele „speciale” ale microfonului

În ultimul timp, din grija de a ne difuza un repertoriu cât mai variat, conducătorii teatrului „radiofonic” au aprobat o serie de piese originale noi

Pentru Duminică, 24 c, la ora 6 d. a., s'a programată o nouă comedie a d-lui Ion Mincu Lehtu intitulată: „LA ORA 11 NOAPTEA” în interpretarea d-nelor Silvia Hodoș și Cella Dima și a d-lor: N. Brancimir, Ne Sânvu lescu, I. Ulmeni, C. Antoniu și Arsene Popovici, toți dela Teatrul Național.

Autorul comediei „La ora 11 noaptea”... este cunoscut auditorilor dela difuzarea „Acceleratului 139”, „Contractul de închiriere” și „O zi rea”.

— Unde locuște domnul Valeriu Gându? întrebă o voce groasă, necunoscută.

— Aici, la noi, răspune glasul servitoare.

Îndată răsunară ciocănituri puternice la ușa camerei. Valeriu era încă în pijamaua căpitanului. Imbrăcă la repezeală halatul și, cu o voce aparent liniștită, întrebă:

— Cine-i acolo?

— Poliția, deschide, făcu aceiași voce groasă de adenauri.

Valeriu deschise ușa și oada se umplu de lume: Un comisar cu pântec și mustați negre în furculiță, căpitanul Daniel, ordonanța, servitoarea și — într'un capot care nu reușea să comprime opulența-i corporală — doamna Esmeralda Popescu.

— Ce dorți dela mine? întrebă Valeriu.

Comisarul, care ținea mâna dreaptă la spate, o repezi spre Valeriu.

— Recunoști pălăria asta?

— E a mea, răspune el luat prin surprindere.

— Atunci nu mai începe nimic îndoială. Ce facem domnule căpitan?

— Individul acesta, zise căpitanul, se afla în apartamentul meu când am intrat și se pregătea să plece cu conținutul dulapurilor. Când m'a văzut: a fugit pe ferreastră și și-a pierdut pălăria.

— Domnule, strigă Valeriu...

— Vă lipsește ceva, domnule căpitan?

— N'am cercetat încă...

— Nu face nimic, cercetăm acum la dumnealui — și comisarul se apucă să percheziționeze încăperea.

Valeriu se uită la căpitanul Daniel, dar acesta li ocolia privirile.

— Ia să vedem ce-i în cutărul ăsta; apleacă-te leat și ridică-l.

Catargul lui Ulisse

(Urmare din pag. 1-a)

Soldatul apucă geamantanul cu amândouă mâinile și-l așeză pe masă.

— E greu al dracului, zise el.

Valeriu tresări. Unde mai auzise el vocea asta?

Comisarul scotoci prntre lucruri și dete la iveală un pachet pătrat, legat cu sfoară și sigilat cu ceară roșie.

Valeriu scoase un strigăt. Pachetul fusese cu puțin timp mai înainte în dulapul căpitanului Daniel.

— Aha! făcu polițaiul, ia să vedem ce-i aici — și cu mână sigură rupse sigiliul, sfoarele și scoase o casetă de lemn lustruit.

— Ce-i aici înăuntru, hai?

— Nu știu încă, acum un ceas pachetul se afla în dulapul căpitanului Daniel, zise Valeriu.

— Va să zică recunoști? Imi pare bine — și comisarul deschise caseta.

Cu un strigăt de uimire, scoase o cruce din briliante, un colan de perle, inele și brățări felurite împodobite cu pietre prețioase.

— Dar asta sunt giuvaericele furate din magazinul lui Iacobsohn, strigă comisarul; cum au ajuns în dulapul dumitale, domnule căpitan?

Se auzi un țipăt... Doamna Esmeralda Popescu leșinase. Acum Valeriu își reaminti în ce împrejurare auzise vocea ordonanței și pricepu totul, afară de faptul prezentei pachetului în geamantanul lui.

Căpitanul Daniel era foarte încurcat și nu știa ce să răspundă.

Lucrurile se limpeziră în cele din urmă.

Căpitanul Daniel, văzând că lucrurile iau o întorsătură opusă speranțelor sale, își retrase plângerea făcută împotriva lui Valeriu, iar a doua zi plecă în manevre fără s'o revadă pe Cilli.

Cât privește bijuteriile găsite în pachetul sigilat, fuseseră furate de niște profesionaliști dibaci, care aveau și alte asemenea lovituri la activul lor și cari nu erau alții decât doamna Esmeralda Popescu și soldatul ordonanță Tudor Busuioic, „nepotul”, complicele și amantul gazdei lui Valeriu.

Acesta, în urma planului abil conceput de mătușa lui, pătrunsesse în prăvălia bijutierului prin beci, spârsese casa de fer cu o „gură de lup” și dispăruse cu prada pe acelaș drum.

Doamna Popescu încredințase bijuteriile furate lui Cilli, care n'avea nici o cunoștință de conținutul pachetului.

În noaptea când Valeriu auzise voci în camera proprietăreii, aceasta tocmai compliceiului ei cât de bine reușise să dosească prada.

Și iată cum ajunseseră bijuteriile în geamantanul lui Valeriu.

După ce plecase ofițerul

Valeriu se opri la intrarea gangului și verifică numărul alb depe tablă albăstră fixată deasupra porții, cu cel indicat în anunțul din „Mica Publicitate”. Văzând că identitatea era perfectă, străbătu gangul și se pomeni într-o curte interioară, dreptunghiulară, pavată cu lespezi de beton. Se opri din nou, deoarece anunțul nu preciza decât că se închiria o cameră, cu acces la baie, stradă și numărul; iar la dreapta, la stânga și în față, Valeriu văzu ziduri înalte și negricioase, trei caturi și ferestre nenunțate. Care din acestea corespundea anunțului?

Puf!... Dela etaj îi căzu pe cap o pernă albă, moale. — Vai! cîrpi o voce cristalină, din înălțime. Valeriu ridică privirile spre o fereastră, pe care se aerisise așternutul. Deasupra, un căpușor încadrat de inele aurii se uita speriat. Valeriu culese perna de jos și schiță un salut cu pălăria. — E draguță al dracului, gândi el. — Pardon!... Viu îndată... V'am lovit rău? — De unde... Nu vă mai osteniți, urc eu și v'o aduc. Pe unde s'o iau? — Intrați pe ușa din dreapta dvs., suiți la etajul al doilea și luați-o la stânga pe coridor... ușa a patra... Valeriu dete din cap și intră pe ușe. În timp ce urca scările fiind perna de un colț, se hotărî să închirieze camera, oricât ar costa și oricum ar fi. Ajuns la etajul al doilea, o luă pe culoarul indicat, care era foarte întunecos. De undeva venea un miros de răntăș, iar din altă parte, un patefon cânta un „blues” melancolic.

În semiobscuritatea în care se afla, Valeriu deosebi mai multe uși. Numără trei și se opri la a patra. La un stat de om, o carte de vizită, prinsă cu două piuneze, veste:

CĂPITANUL BARTOLOMEU DANIEL
din artilerie

Valeriu nu avu timp să cugete asupra acestui lucru, deoarece ușa se deschise formând o pată luminoasă, în care se profilă „à contre jour” proprietăreașă pernei. Trupul svelt, răsbind într-un capot cu flori mari, răspândea un parfum pătrunzător; piciorușele minuscule se ascundeau în papuci cu pampoane de fulgi. Valeriu îi întinse perna. — Vă mulțumesc... Scuzați-mă că am fost atât de neîndemânecă. El ar fi strâns-o în brațe... — Nu-i nimic... Un soldat în cămașe, tuns chilug, se ivi în spatele ei. — Tudore, pune perna pe geam și vezi să nu mai cadă ceva în curte. — Mă iertați, am venit în urma unui anunț, pentru o cameră. — Ați venit pentru cameră? Sunați la ușa următoare; prietena mea, d-na Popescu, a dat anunțul. Valeriu era să sară de bucurie. Numai la doi pași. Hotărît, va închiria camera în orice condiții. — Sărut mâinile, vă mulțumesc. — Cu plăcere... Naveți pentru ce... Ușa se închise și semiobscuritatea domni din nou pe coridor. „Blues”-ul se sfârși cu o notă plângătoare de havaiană...

Ușa următoare nu se deosebea cu nimic de precedentele. Valeriu apăsă cu arătătorul pe butonul de ebonit și auzi un țârăit slab, în depărtare. O slujnicuță dolofană îi deschise.

— Aveți o cameră de închiriat? — Avem; potțiți... Slujnicuța se dete înături și Valeriu intră într-un mic vestibul în formă de trapez. Pe laturi se deschideau uși cu geamuri mate, în fund era un cuier cu ogîndă. — Pe-aci, zise fata deschizând ușa din stînga. Intrară într-o încăpere spațioasă cu fereastră mare, care dădea în curtea interioară. Pereții erau tapisați cu hârtie verde. De două mănere atârneau copii litografice depe „Incoronarea lui Napoleon” de Louis David și „Oedip și Sfîmțul” de Ingres. Un pat scund cu noptieră, o masă, două fotolii și un dulap cu ogîndă, constituiau mobilierul. De plafon atârna un braț nichelat cu trei cuburi lăptoase: lampă.

— Aceasta e camera? — Așa... Valeriu deschise geamul și privi afară. În stînga, la fereastră vecină, așternuturile se aerisau mereu, iar o voce soprană fredona o melodie, ceace-i păru de bun augur. — Și care e chiria? Servitoarea rămase în cadrul ușii examinându-l. Concluzia examenului fu favorabilă, judecând îmbrăcămintea și înfățișarea. Intră adevăr, Valeriu purta un costum la două rânduri, cenușiu închis, croit impecabil. Cravata albăstră cu dunguile albe era din cea mai bună mătase, iar în ogînda pantofilor negri puteai să-ți răsucești mustața. El însuși era înalt, spătos, brun, cu părul ușor ondulat și nu-i dădea mai mult de 28 ani. Într-un cuvânt, tipul „standard” al sportmanului, având în plus distincție și bună educație. — S'o chem pe conia... Cîteva clipe mai târziu, o matroană împozantă se ivi semeț.

— Domnul a venit pentru cameră? O privire rapidă și experimentată o încredință că Valeriu nu-i un terchea-berchea, din acei cari vizitează camere de închiriat din lipsă de ocupație. — Da, doamnă, în urma anunțului din ziar. — Aceasta-i camera — doamna cuprinse încăperea într-un gest circular și mareț — 1.800 de lei pe lună, cu serviciul și folosirea camerei de baie; combustibilul privește pe chiriaș. Restricții în nicio privință. Valeriu făcu un rapid calcul mintal și ajunse la rezultatul, că mijloacele sale prezente îi permit să înstrăineze 1.800 lei lunar pe chirie; zice deci: — Imi convine și locuința și prețul. Când mă pot muta? — Defîndată, domnule... — Valeriu Gîndu, publicist.

— Esmeralda Popescu, încântată, zise doamna, întinzându-i o mână grasă și moale, cu unghii carminate, pe care Valeriu depuse un sărut.

— La trei după amiază sosesc cu bagajele; potțiți chiria pe prima lună. Mîna moale și groasă apucă grăbită cele două hîrtii de-o mie și le pîti în scobitura decolteului.

— Să vă dau o chitanță și restul. — Vă rog...

Doamna dispăru din odaie și se întoarse după cinci minute cu restul și cu o hîrtie cadrilată, ruptă într-un carneaț efin, în care adevărea, cu litere cât laba gâștei, încasarea chiriei pe Septembrie 1937.

Valeriu băgă banii în buzunarul dela vestă, fără să-i numere, iar chitanța o împături și-o puse în portmoneu.

Doamna Esmeralda Popescu îl conduse până la ușe.

Valeriu străbătu semiobscuritatea coridorului, mîngîind c'o ultimă privire ușa vecină. Pe când cobora, întâmi un ofițer înalt și uscățiv. Era artilerist, căpitan, purta sub braț o servietă roasă și era de-o urîjenie remarcabilă.

Valeriu se întoarse și-i urmări cu privirea. Ajuns la capătul scării, căpitanul coti la stînga și dispăru pe culoar.

— Căpitanul Daniel, gândi el, grăbind pașii.

Pe stradă, un țigănuș cu ziare, țipa cât îl ținea gura: — Senzaționalul furt de bijuterii...

Valeriu cumpără o gazetă și plecă citind: o cruce cu briliante, un colier de perle și diverse alte gătelii din metale prețioase împodobite cu nestimate, dispăruseră misterios din prăvălia giuvaergului Iacobsohn.

La două zile, după ce-și mutase penanți în noua locuință, Valeriu avu prilejul să cunoască mai de aproape pe vecina cu bucle aurii. După ce-a bătut la ușa chiriașului, doamna Esmeralda Popescu intră veselă și zămbitoare.

— Bonjour, domnule Gîndu, sper că nu te deranjez... — Deloc, imi face plăcere.

La drept vorbind nu era multumit cătuși de puțin, deoarece fusese intrerupt din lectura unui palpitant episod al romanului „Cravata Stacoje” de K. J. Mackintosh, unde eroul era tocmai pe cale să descopere misterul asasinatului comis într-o încăpere ferecată pe dinăuntru. Gazda, incurajată astfel, își dresă glasul și întrebă meros: — Jucatei panjarolă?

Valeriu făcu ochii mari.

— Madam Daniel, căpitanăea, care locuiește în apartamentul vecin, a venit la mine și, din vorbă în vorbă, ne-a venit cheful, așa de-odată, să facem o panjarolă... Valeriu închise cartea...

— „Și cum ne lipsește al treilea, m'am gândit că, dacă v'ar face plăcere...” Valeriu se ridică repede...

— Cum nu, doamnă, cum nu, imi face foarte multă plăcere; să ne grăbim să nu aștepte prea mult prietena d-voastră.

Trecură prin vestibulul în formă de trapez și, după ce Valeriu controlă fugar, în ogînda cuierului, poziția nodului cravatei, intrară în salonul doamnei Esmeralda Popescu.

Aceasta era o cameră poligonă, înconjurată cu divanuri joase acoperite cu covoare și perne. Dușumelele și pereții erau deosemena acoperiți cu covoare.

Pe unul din divane, în fața unei mesești mici pirogrăvate, ședea căpitanăea. Era îmbrăcată într-o rochie de stofă neagră, cu guler și manșete din pichet alb, care-i dădeau o înfățișare foarte ingenuă.

Stăpâna casei făcu prezentările:

— Doamna căpitan Cecilia Daniel, familia Cilli... domnul Valeriu Gîndu.

Valeriu răsé: — Ne-am cunoscut acum câteva zile, când veneam să vizitez camera... și povesti întâmplarea cu perna.

— Atunci, sunteți cunoștințe vechi, răsé gazda; luați loc, domnule Gîndu.

Începură jocul. După trei sferturi de oră, Valeriu, făcând greșit peste greșeli, pierdu 300 de lei.

— Să vă fac o cafea, zise într-un târziu doamna Popescu și se ridică greoaie de pe scaun. Scuzați-mă un moment.

După ce rămaseră singuri, Valeriu începu s'o complimenteze pe Cilli asupra toaletei.

— Vă stă bine negrul... și garnitura albă cu care v'ați înveselit rochia, vă dă un aer de școlăriță dintr'a șaptea... Cilli zâmbi.

— Zilele trecute, după ce-am închiriat camera, am întâlnit la plecare, pe scară, un căpitan de artilerie; soțul dvs., nu?

Cilli confirmă. — Sunteți de mult căsătorit? — De doi ani și trei luni.

— Căpitanul este un mare fericit și îl invidiez. — Soțul meu, ca toți cei cari se tem pentru fericirea lor, este un bun paznic al fericirii sale. Din cauza aceasta invidioșii n'au prea mari șanse să-l deposezeze.

— Și... are motive să se teamă? Cilli își ascuți botșorul, apoi zămbind cochet, zise: — Poate...

— În cazul acesta, acțiunile invidioșilor cresc. — Cum așa? — E mai ușor de cucerit o baricadă când ai un aliat într'însa, oricât de bine ar fi apărată.

— Dar baricada n'a fost luată cu asalt până acum. — O să fie îndată; și unind vorba cu fapta, Valeriu se aplecă brusc și-i dete o sărutare, care-i fu înapoiată.

În clipa aceea se auziră bătăi în ușe. Cilli tresări, speriată. — Intră, făcut Valeriu.

În pragul ușii se arătă căpitanul Bartolomeu Daniel. — Ce plăcere, domnul căpitan — zise doamna Esmeralda Popescu, intrând cu o tăviță pe care fumegau trei gingiri.

— Bună seara, mormăi militarul, morocnoș, o căutam pe Cilli; Tudor mi-a spus că-i la dumneata.

— Da, făceam o panjarolă cu domnul Gîndu, chiriașul meu; vă cunoașteți? Domnul căpitan Daniel... Domnul Valeriu Gîndu. Căpitanul moțai din cap, după care adresându-se soției sale:

CĂTARGULUI

ULISSE

(nuvelă) de C. DEMETRADE

deabinelea, se întoarse în camera lui.

Ațpi puțin... Când se trezi, pendula bătea ora cinci. Din apartamentul vecin se auzeau diverse șgomote.

— Se pregătește căpitanul de plecare, gândi Valeriu și deschise fereastra.

Se luminase de ziuă și o răcoare plăcută intra în casă. Începură să se audă tramvaele și vuetul orașului care se trezește.

Se deschise o ușe... Pași răsunară pe coridor, apoi Valeriu văzu pe căpitanul Daniel traversând curtea, urmat de ordonanță, care ducea o valiză mare.

Calea era liberă acum... În dimineața aceea, Valeriu trecu pe la redacția ziarului „Scînteia”, la care colabora.

Acolo era forțat mare. De cu noapte, poliția descoperise, în separé-ul unui bar, cadavrul unui bătrîn care, după toate aparențele, fusese asasinat. Misterul era complet și „băieții” se răsîpneau după nouăți.

Valeriu se așeză la biroul lui și după un ceas, dădu culegătorului articolul zilnic, care apărea la rubrica economică.

La prânz, dejunul frugal la brasseria unde se adunau ziaristii. Când să plece, zări pe „comptoir-ul” cassieriei cartea de telefon. O luă repede și răsfoi la litera D. Căută: Dacorin, Dafin, Dag... Da... Damian, Damianovici, Dan, Daniel Emil, doctor în medicină, Daniel Moise, remizier de bură, Daniel Bartolomeu, căpitan: 6.32.56. Aveau telefon lui... Ce fericire!

Cumpără o fișă și intră în cabina telefonică. Formă numărul și așteptă. Un țârăit argintiu îl răsplăti.

— Allo! voce cristalină a lui Cilli îi desmierdă timp-anul

— Allo! Casa Daniel? — Da, Cine-i la aparat? — Sărut mâinile... Aici e Gîndu, Valeriu Gîndu...

Seara, la ora nouă și jumătate precis, Valeriu sună la ușa căpitanului Daniel, înarmat cu un buchet enorm de trandafiri „Maréchal Niel”.

Cilli — mai fermecătoare ca oricând — îi deschise. Zămbetul ei promitea parcă răsplăți ispititoare. Valeriu îi întinse florile:

— Omagiul supuselor pentru cătăra lor. — „Crăsa” primi omagiul cu bucurie copilărească și-l așeză într-o giasră din porțelan chinezesc. Potfi apoi pe Valeriu într-un salonaș minuscul mobilat în stil „Louis XVI”. Într-un colț, zămbea cu fideș alb, un „Playel”.

Candelabru răsfrîngea cu discreție lumina albăstriei, în perfectă armonie cu mătasea fotoliilor. Unica notă țipătoare în acest decor, care evoca menuețul și perucile pudrate, o forma costumele, atât de puțin romantice, din epoca noastră materialistă, deși acela al lui Valeriu trăda tăcutura unui croitor de primul ordin, iar rochia d'n crepe de China a lui Cilli reliefa contururi de zeită modernă.

Încântarea lui Valeriu era însă prea mare, pentru a se preocupa de asemenea amănunte.

— Am pătruns în grota Sirenei, zise el, și orice s'ar întâmpla cu mine nu-mi pasă, de vreme ce Circe a binevoit să-și coboare privirile spre mine, muritorul.

— Eu cred că Ulisse a fost mai prudent decât dumneata când s'a legat de cătargul corăbiei, fiindcă nu se știe dacă sirenele de astăzi sunt mai puțin primejdioase de cât surorile lor de altădată.

— Nu-mi pasă! Primejdia este mireasma care dă vieții valoare. Decă ai curaj s'o înfrunți, simți farmecul ei. De altfel, insectații după idealuri au preocupat vreedată eforturile pentru a-și ajunge țelul?

— Idealul îți mulțumeste pentru casnele suferite ca să ajungi la el și te roagă să treci la o temă mai terestră: Ce părere ai avea despre un rasol de cegă și o sticlă de — Ași spune că Nectarul și Ambrozia sunt „menu fix”, vin de Odobesti?

— Atunci, coboară din Olimp, ia loc într-un fotoliu și îngăduie Sirenei să se transforme în bucătăreasă. Intre timp, poți fuma, cugetând la neajunsurile cauzate de femele de-alungul veacurilor. Poate că, până la urmă, vei găsi că era mai prudent să procedezi ca Ulisse.

Mai târziu, după ce Cilli străvase resturile cinei, Valeriu se așeză la pian și cu o voce plăcută de bariton, întovărăși acordurile Serenadei lui Schubert:

Leise fliehen meine Lieder
Durch die Nacht zu Dir,
In den stillen Hehn, hernieder,
Liebchen, komm zu mir...

Cili, sprijinită cu coatele de pian, asculta melodia fermecată. Valeriu termină cu un acord arpeggiat pianissimo, se sculă și, trecând în spatele ei, o sărută pe vârful urechii. Cilli tresări străbătută de un țâră plăcut și când Valeriu o luă în brațe, îi petrecu buchele pe după gât, culcându-și capul pe pieptul lui...

Când se deșteptă din visul încântător, pe care-l trăisese aievea, Valeriu se văzu îmbrăcat într-o pijama de mătase vărgată, pe care-și amintea vag că Cilli o scosese dintr'un dulap zăcându-i:

— E neîntrebunțată; Toți și-a cumpărat săptămăna trecută șase bucăți, dar la manevre nu se 'mbracă în pijama.

Pe când trăgea pijama din teanc, Cilli trântise un pachet pătrat legat cu sfoară și sigilat cu ceară roșie, care zăngănise, căzând pe parchet.

— Ce-o fi având madam Popescu în pachetul ăsta? Apoi îl ridicase punându-l la loc.

Valeriu se uită la buclele aurii care se odihneau pe pieptul lui, gîndindu-se că — poate în clipa aceea — căpitanul Daniel călărea undeva, pe vreun drum de țară, în fruntea bateriei.

În ultima clipă, plecarea regimentului din care făcea parte căpitanul Daniel se amănase cu douăzeci și patru de ore, din ordinul Marelui Stat Major.

Trecuse de miezul nopții și căpitanul Daniel se întorcea acasă întovărășit de ordonanță, după ce refuzase invitația unor camarazi de a petrece restul nopții într'un cabaret.

Ajuns în curte, aruncă o privire asupra ferestrelor apartamentului în care locuia și zări lumină la geamul dormitorului.

— Conia nu s'a culcat încă, zise el soldatului, cu atât mai bine, nu-i strică somnul.

Urcă scara în tăcere, descuie ușa cu cheița „Yale” ce-o avea prinsă cu un lăntșor subțire de butoniera buzunarului, intră în vestibul și aprinse lumina.

Primul lucru ce-l văzu, fu o pălărie bărbătească atârnată de cuier.

O luă în mână și cercetă interiorul calotei. Era o pălărie „Lock”, iar pe curea erau fixate două inițiale: un V și un G.

— Închide ușa și stai aci, Tudore!

Căpitanul intră în salon și făcu lumină. Pe masa din centrul încăperii era giasra de porțelan chinezesc plină cu splendorii trandafiri: galbeni, cari răsîpneau un parfum discret. Trecu în sufragerie. Pe o măsăuță mică era o tavă cu farfurii întrebunțate, resturi de mâncare, două pahare și o sticlă de vin pe trei sferturi goală.

Căpitanul intră în biroul lui, învarti butonul electric și văzu că dulapul în care-și păstra lîngeria este deschis. Măneca unei pijamae spânzura afară. Se apropiie de ușa dormitorului și apăsă pe clanță, dar zăvorul era tras pe dinăuntru.

În clipa aceea i se păru că aude un strigăt ușor; trase cu urechea, dar nu auzi decăt tic-tacul pendulei din sufragerie.

Atunci, căpitanul Daniel luă o hotărîre subită. Se duse în vestibul și porunci soldatului:

— Tudore, să treci în biroul meu și să stai la ușa dormitorului. N'ai să lași pe nimeni să iasă până mă întorc eu. Ai înțeles?

— Teles, să trăiți.

Căpitanul cobori treptele câte două, fiind în mână pălăria ce-o luase din cuierul vestibulului.

Când ajunse în curte auzi că se deschide o fereastră. Privi în sus. O formă omenească încăleca pervazul geamului dela dormitor, care era acum cufundat în întuneric și căuta să-și sprijine piciorul pe ciubucul, deșful de lat, care împodobeia zidul.

După aceea, bărbatul apăru la fereastră și flueră ușor. Îndată, Cilli se arătă la geamul dormitorului și aplecându-se tare peste pervaz, trecu pe rând bărbatului o hălnă, o pereche de pantaloni, pantofii și restul vestimintelor cu care se îmbracă un bărbat.

Apoi ferestrele se închiseră; dar pe când una rămase întunecată, cealaltă, pe care intrase insul îmbrăcat în pijama, se lumină.

Un gând drăcesc trecu prin mîntea căpitanului.

În vreme ce planurile cele mai trîndăfiri înflorău în capul lui Valeriu, se auziră pași și zornăit de pînteni în camera vecină. Cuprins de panică, Valeriu întinse urechea. Cilli, trezită la realitate, se îngăbenise ca ceara.

Clanța ușii se aplecă în jos, apoi reveni în poziție normală. Cilli își stăpîni cu greu un strigăt.

Pași și șgomotul pîntenilor se depărtară. Fu o clipă de tăcere încordată. Apoi se auziră din nou alți pași: cineva umbla în camera alăturată.

— E bărbatul meu, îngănă Cilli, trebuie să fugi. Dacă ne prinde, ne omoară.

Valeriu se văzu împușcat, plin de sînge pe masa de operație. Apoi condamnat pentru adulter, potrivit art. 445 din codul penal... Toate acestea îi trecură cu luțea fulgerului pe dinaintea ochilor.

Nu era fricos, dar situația penibilă în care se afla nu-l putea predispuie la optimism.

Privi împrejur; dormitorul n'avea decăt o ușe și în dosul ușii...

Singura scăpare era fereastra, care era însă la etajul al doilea. Își va frînge gătul...

Sări din pat și deschise geamul. Din feteire un braț lat de ciment împrejmuia zidul. Se aplecă peste pervaz și văzu că fereastra lui era deschisă. Prin de-o bucurie nebuună, chemă pe Cilli și-o învătă cum să-i dea hainele după ce va ajunge în camera lui.

În sfârșit, după ce operația se termină cu bine, închise fereastra, aprinse lumina și se trînti, slet de puteri, întrun fotoliu.

Dacă ar fi fost în căutare de senzații puternice, nu se putea plînge că n'a fost bine servit.

Făcu în grabă inventarul vestimenter și constată cu groază că pălăria nu răsponde la apel.

Trecură astfel vreo 10-15 minute de chinuitoare așteptare. De alături nu se auzea nici un șgomot, doar rontăit enervant al unui șoarece, pitit în vreo mobilă, sfîșia linștea.

De-odată, soneria zbîrnăi prelung, apoi încă de câteva ori la mici intervale.

Valeriu nu se mișcă. După puțin, auzi țârăitul unor papuci și ușa dela intrare fu deschisă.

(Urmare în pag. 5-a)

Citiți în
„UNIVERSUL LITERAR”
începând de Sămbătă 30 Mai
**ISTORIA
OMENIRII**
pagini de humor rafinat datorite
apreciatului humorist și desenator
GEORGE VOINESCU